

ÇAĞLAYAN

AYLIK İLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ KASIM | NOVEMBER | 2025

Günümüzün nesillerinin son bir kere daha İslâm'a ve Kur'ân'ın seslendirdiği ruh ve mânâyâ yönelmesi, onların yeniden doğuşu olacaktır. Evet, İslâm'ın kitabı Kur'ân, insanî değerler, varlık, kâinat ve hayat hakkında en orijinal fikirlerin, hiçbir zaman eskimeyen disiplinlerin ve hep ter ü taze kalabilen esasların biricik kaynağıdır.

İslâm'ın Gölgesinde Hayat

İslâm'ın gölgesinde hayat, insanın ilâhî lütuflara mazhariyetinin bir değişik unvanıdır. Hayatını Kur'ân'a bağlı yaşama bahtiyarlığına erememiş kimselerin, İslâm'ın gölgesinde yaşamının büyüsunü anlamaları mümkün değildir. Onu kendi nev'i şahsına mahsus çerçevesiyle duyup yaşayanlardır ki ömürlerini cennetlerin bekleme salonlarında geçiriyor gibi, gözlerini açar-kapar etraflarına sürekli tebessümler yağdırırlar. Hamd ederler İslâm'ın gölgesinde bulunduklarına, çevrelerini tefekkürle müşahede edip sürekli iman solukladıklarına, görüp duydukları her şeyin Kur'ân'ı çağrıştırması karşısında Furkan mırıldandıklarına; eşya ve hâdiseleri derin bir temaşa zevkiyle seyredip içlerine akan yorumlarla kendilerinden geçtiklerine...

Onlar Kur'ân'ın aydınlık dünyasında düşünce hayatları adına oluşturdukları ahenk sayesinde hep doğru görür, doğru düşünür, hâdiseleri doğru yorumlar; anladıklarında anlamının zevkini yaşar, anlamadıklarını da Allah'a itimadın gereği bir hikmete bağlar ve hiçbir zaman mütemadi

sıkıntı, kaos ve bunalımla karşılaşmazlar. Aksine, sevinç ve neş'e veren durumlarını hamd ü senâlarla mânâlandırır, derinleştirir; "belâ" ve "musibet" diyecekleri dış yüzü ekşi hâdiseleri de "Yahu bu da geçer." esprisiyle yumuşatarak herkesin buhranlarla kıvrandığı en karanlık durumlarda bile, şevk u şükürden rengârenk dantellalar örerek semtlerine uğrayanlara cennettekilerin şevk u târâblarını yaşatırlar.

İslâm'ı, tam kendi derinlik, kendi renk ve kendi deseniyle temsile çalışıp Kur'ân'la içli-dışlı olduğumuz ölçüde, biz hemen hepimiz, âdetâ hayatımızın onunla yükselip derinleştiğini, farklılaşıp uhrevîleştiğini duyup hisseder; onun sayesinde varlığın gayesini, yaratılışın hikmetini, insan olmanın sır ve mânâsını, buraya gönderilişimizin hedefini, gideceğimiz yerin kıymet ve değerini anlar.. ve bir ucu gönüllerimizde nurdan bir helezonla, fânilerin Bâkî'den ayrıldığı ufka ulaştığımızı duyar gibi olur ve kendi kendimize "Meğer hakikî hayat buymuş." diyerek taliimizin gülen yüzü karşısında kendimizden geçeriz.

Biz, herkesin varlık, eşya ve hâdiselerin ürperticiliği ve dehşetiyle yalnızlık ve gurbetler yaşamalarına karşılık, İslâm'ın aydınlık ikliminde, Allah'a itaat ve inkıyatla, kâinatta câri umumî hareket arasındaki uyumu, iç içeliği kavrar, idrak eder; bu koca dünyayı hanemiz gibi görür, her nesneyle bir ülfet havası yaşar, her varlıkla bir tür muâşakaya girer ve böyle bir bahtiyarlığa mazhariyetimizden ötürü Allah'a gönül dolusu hamd ü senâlarda bulunuruz.

Kur'an'ın gözlerimize, gönüllerimize saçtığı nurlar sayesinde bütün varlığı, aklın zâhirî nazarındaki fotoğraflarından daha farklı, daha muhtevalı, daha anlamlı ve daha zengince görür ve âdetâ şu üç buutlu mekânda buutlar üstü yaşıyor gibi kendimizi bir sıhirli âlemin temaşasında sanırız. Böyle bir temaşa herkes için aynı seviyede olmasa da, bir ölçüde hemen hepimiz, imanın gönüllerimizde hâsıl ettiği zenginlik ve Kur'an'ın düşünce dünyamıza saldırdığı ışıklarla, başkalarının içinde sıkışıp bocaladığı ve çok defa bunalımdan bunalıma sürüklendiği bu dünyayı, zahir vüs'atinin kat kat üstünde ve genişlerden geniş bulur; kendilerini her zaman zindanlarda ve prangalar içinde vehmedenlere karşılık, kendimizi ucu-bucağı olmayan sarayların onurlu misafirleri gibi sınırsız istikballerin atmosferinde zannederiz.

Aslında, İslâmî düşünce atlasında bu kadar ferah-feza bulup zevk ettiğimiz bu dünya, üzerinde tenteneli bir perde gibi tüllenip durduğu, güzelliklerin gerçek meşheri ötelere sadece bir buudundan ibarettir.. evet, İslâm'ın düşünce atlasında, onca ihtişamına rağmen bütün fizikî âlemler, metafizik dünyaların yanında tene nispeten can gibi, evimiz-köyümüz karşısında da cihan gibidir. Bu atlasta her şey başka bir âlemde başlar

ve bu âlemden sonra da renk, şekil, desen değiştirerek sürer gider.. ve yine bu atlasta, bütün debdebesiyle şu koca dünya sadece bir menzile, onun nimetleri de iştah açma türünden birer kahvaltıdan farksızdır. Berzah, herkesin buğulu bir cam arkasından akıbetini seyrettiği bir istasyon veya rıhtım.. mahşer, gönülleri ürperten ve ayakların bağını çözen -içinde rahmete bağlı ümitler esse de- korkunç bir güzergâh, daha ötesi ise ya sürekli tüllenip güzelleşen firdevsî bahçeler veya her an değişik gayızlarla köpürüp duran bir gayyâ.. dünyanın sona erişiyi başlayan "Gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insan tasavvurunu aşkın..." sözlerine emanet belirsizliğiyle öbür âlem, bu upuzun yolculuğun son durağı.. dünyadaki mütemadi gelip gitmelerin bir adım ötesi olmayan karargâhı ve müminlerin de mutluluk otağıdır.

İslâm'ın düşünce atlasında bu dünya her şey olmadığı gibi ölüm de bir son değildir; o, muvakkat bir nefes alma veya akıbeti yakından görme faslıdır; kabir ise oradan başlayarak değişik mekânlara yolların uzayıp gittiği bir garipler hanı ve mutlak akıbetin hem endişe hem de ümitlerle derinden derine duyulduğu kapalı bir koridordur.. evet kabir, kimileri için ümitlere açık sevindiren bir durak olmasına karşılık, kimileri için de yılan-çıyan arkadaşlığına bağlı bir zindandır. Onun bir saray olarak duyulup yaşanması da bir zindan hâline getirilmesi de bizim buradaki duygu, düşünce ve davranışlarımızla yakından alakalıdır. Burada istikamet ve gayret, ötede ebedî saadet.. işte bütün bu mülâhazaları "Dünya âhiretin mezraasıdır." sözüyle özetlemek mümkündür.

Böyle bir anlayış enginliğiyle bir Müslüman, her zaman başkalarıyla iç içe yaşasa da her şeyi farklı görür, farklı duyar,

farklı değerlendirir ve her hâliyle sürekli bir farklılık sergiler. Her şeyden evvel böyle bir ufuk itibarıyla o, yeryüzünde Allah'ın halifesidir. Bütün dünya ve içindekilerin onun tasarrufuna verildiğinin de farkındadır. O her zaman, vicdanının derinliklerinde: "Hani Rabbin meleklerle 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' demişti." (Bakara, 2/30) gerçeğinin yankılandığını duyar; "Arz ve üzerindeki her şey sizin emrinize musahhar kılınmıştır." (Câsiye, 45/13) ilâhî teveccühüyle iki büküm olur ve zamanüstü derinliklerden kopup gelen baş döndürücü bu iltifat ve nişanı ilk defa duyuyor, ilk defa elde ediyor gibi sevinçle karşılar, bugüne kadar verilenleri bundan sonra verileceklerin referansı sayar ve koşar soluk soluğa peygamberlerin yürüdüğü yolda. Yürür bu yolda ve Hakk'a güvenip dayanmada da asla kusur etmez; sebeplere riayeti ise esbap dairesi içinde bulunanlara Allah'ın yüklediği bir sorumluluk olarak görür, dolayısıyla da bütün sa'y u gayretlerinin neticesini de sadece ve sadece Allah'tan bekler. O, hayatını böyle dengeli bir anlayışa bağlı götürdüğünden, sürekli Allah'ın himayesinde bulunduğu şuuruyla her zaman huzur, emniyet ve itminan soluklar. İşte böyle bir tasavvurdan doğan gönül rahatlığı ne hoş! Böyle bir ufkun hislere saldırdığı neşe ve sevinç ne latîf! Ve Allah'a güvenip O'na itimattaki kuvvet ne sağlam bir dayanaktır!

Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, yeryüzünde, belli ölçüde de olsa, fesadın giderilmesi, milletlerarası kalıcı bir barış ve diyalogun sağlanması, bütün bütün huzursuz hâle gelmiş insanlığın yeniden arayıp özlediği huzura kavuşabilmesi, insanî hayatla kâinat ve tabiat arasındaki uyumun keşfedilip toplumların ve milletlerin yaşama biçimlerine aksettirilebilme-

si, evet bütün bunlar ancak ve ancak gönüllerin Allah'a yönelmesinin bir başka unvanı olan "İslâm'ın gölgesindeki hayat"la mümkün görülmektedir. Eğer bugün İslâm'ın vadettiklerini bütünüyle göremiyorsak, bunu onun yetersizliğinde değil, onun dost ve müntesiplerinin vefasızlığında, aymazlığında; ona hasmâne tavır alan cephenin de kin, nefret, iğbirar ve ön yargılarında aramalıyız. Zira Cenâb-ı Hak: "Biz bu Kur'ân'ı bir şifa ve rahmet kaynağı olarak ceste ceste indiriyoruz." (İsrâ, 17/82) buyurarak, onun bütün dertlere derman, bütün sıkıntılara çare olduğunu hatırlatıp ona yönelmemizi istemekte ve "Doğrusu bu Kur'ân, insanları yolların en sağlam ve en eminine ulaştıran bir rehberdir." (İsrâ, 17/9) fermanıyla da bize her kapıyı açabilecek, her problemi çözebilecek sırlı bir anahtar vermektedir; vermektedir ama, çoklarımız, hâlâ anlaşılmaz bir temerrüt ve cehalele takılarak, hazineler kıymetindeki bu anahtar bir türlü değerlendirememekteyiz. Gariptir, herhangi bir alet ve cihaz bozulduğunda, o alet ve cihazın firmasına ya da o konudaki uzmanlara başvurduğumuz hâlde, nedense, aynı usulü kalbî ve rûhî hayatımızla alâkalı problemler karşısında uygulamaya bir türlü yanaşmamakta ve Yaratıcı'nın tavsiye ve direktiflerini almayı düşünmemekteyiz. Oysaki "Yapan bilir, üreten onarır." fehvasınca, çok kıymetli ve kıymetli olduğu kadar da kompleks bir yapıya sahip olan insanoğlunun, zâhirî ve bâtinî yanlarıyla alâkalı hemen bütün problemlerinde, kendini "Âlîm" ve "Habîr" olarak tanıtan Zât'a müracaat etmek icap ederdi; böyle hareket aklın ve mantığın yolu olduğu gibi genel davranışlarımızda da tenakuza düşmenin gereği idi. Allah, kalbî ve rûhî problemlerimizi giderme konusunda bize sürekli Kur'ân'ı

referans olarak göstermekte, İslâmî hayatı salıklamakta ve "Şu bir gerçektir ki, Allah gönüllerin her yanını bilir. O, yarattıklarını hiç bilmez olur mu? İlmi her şeye nüfuz eden Latîf O, her şeyden haberdar olan Habîr de O'dur." (Mülk, 67/13-14)

Bugün insanlığın büyük bir kısmının İslâm'a karşı alâkasızlığı ve Kur'ân'ı duymazlıktan gelmesi, istikbalde onun talih-sizliği olarak tarihe geçecektir. Zannediyorum geleceğin nesilleri bu konuyu değerlendiren: "Keşke azıcık basiretlice davranılsaydı!" diyerek hep teessüf ve telehhüfte bulunacaklar; bulunacaklar ama, o gün böyle bir hasret ve inkisar neye yarar ki! Önemli olan bugün o büyük gerçeğin duyulması ve o tarihî yönelişin gerçekleştirilmesidir. Bakalım günümüzün "kaderdenk" noktasındaki nesilleri bunu başarabilecekler mi? Keşke başarabilseler!

Günümüzün nesillerinin son bir kere daha İslâm'a ve Kur'ân'ın seslendirdiği ruh ve mânâyâ yönelmesi, onların yeniden doğuşu olacaktır. Evet, İslâm'ın kitabı Kur'ân, insanî değerler, varlık, kâinat ve hayat hakkında en orijinal fikirlerin, hiçbir zaman eskimeyen disiplinlerin ve hep ter ü taze kalabilen esasların biricik kaynağıdır. Onun, günümüzün toplumlarına da yeni ufuklar açacağına, onlara alternatif düşünce sistemleri sunacağına ve insanımızın ızdıraplarını dindireceğine inancımız tamdır. Elverir ki, varlık içindeki yer ve konumumuzu bir kere daha gözden geçirerek mazhariyet ve mevhibelerimizi yerli yerince iyi değerlendirebilelim. Aslında birkaç asırlık uzun bir uykudan sonra bizdeki böyle bir "ba'sü ba'de'l-mevt" dünyanın da rengini değiştirecektir.

Şurası da bir gerçek ki, tarihte İslâm âleminin hemen her dirilişi, onun bir yandan kendini,

diğer yandan da umumî hayat kanunlarını, varlık ve tabiatın esrarını dinî düşüncesiyle telif ettiği, tekvînî emirlerle teşriî emirler arasına sokuşturulan zıtlıkları aştığı, dinin yanında eşya ve hâdiselere açık durduğu dönemlere rastlar; çöküşü ve çözülüşü de bu telif ve terkibi kavrayamadığı ve koruyamadığı zamanlara. O, büyük ölçüde bugün de insan, kâinat ve Allah arasındaki münasebeti tam kavrayamadığı ve koruyamadığından dolayıdır ki, ızdıraplar içinde kıvranmakta, iç içe şaşkınlıklar yaşamakta ve bunalımdan bunalıma sürüklenmektedir. Onun bu şaşkınlık ve bunalımlardan kurtulmasının yolu ise çağdaş bilgilerin ışığı altında İslâmî tefekkürü bir kere daha harekete geçirerek, bütün varlığı kuşatan "sünnetullah" ve onun cereyanıyla, teşriî emirler vasıtasıyla düzenlenen insan-Allah münasebetindeki uyumun yeniden ortaya konması olsa gerek. Yakın geçmişte bu münasebet tam kavranamamış, tekvînî kanunlarla teşriî emirler arasındaki irtibat sezi-lememiş, hatta yok farz edilmiş; derken hayattaki ahenk bütün bütün bozularak her şey içinden çıkılmaz bir hâle gelmiştir.. evet biz, varlıkla aramızdaki ahengi bozmuşuz; Allah da lütfettiği nimetleri elimizden almış; işte hepsi bu kadar. Bu Allah'ın değişmeyen bir kanunu ve "sünnetullah"tır. "Bir toplum (değişik iç deformasyonlarla) kendi kendini değiştirmedikçe, Allah ona lütfettiği nimetlerini değiştirecek değildir." (Enfal, 8/53) Değişmeden, hem Allah hem de varlıkla olan münasebetlerimizde olduğumuz yerde durup olduğumuz gibi kalmamız, korunmamızın da en selâmetli yoludur. Bu önemli işi de şimdiye kadar sadece hakikî Kur'ân nesli -üzerinde durmayı düşünürüm- başarabilmiştir. ■

Sızıntı, Kasım 2000

ARI ZEHRİNDE ŞİFA

Nahl sûresinin bal arısı ile ilgili 68-69. âyetlerinin son kısmında “Onların karınlarından renkleri çeşit çeşit bir şerbet çıkar ki onda insanlara şifa vardır.” ifadelerinden genellikle sadece balda şifa olduğu anlaşılmış ve arıların karınlarının farklı kısımlarındaki bezlerden üretilen arı sütü, bal mumu, propolis ve arı zehri üzerinde pek durulmamıştır. Bal arısının zehri üzerinde çeşitli hastalıklara şifa olacağı ümidiyle uzun yıllardır çalışmalar yapılmaktadır.

Bediüzzaman Hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’in mucizevî yönünü anlatırken kullandığı ifadesinde “*Dünya yaşlandı-
ça Kur’ân-ı Kerîm gençleşiyor.*” diyerek, kâinat kitabının fihristi hükmündeki her Kur’an âyetinin, ilmî araştırmalara mevzu olmasının insanlık için yeni ufuklar açacağından söz etmektedir. Nahl sûresinin

bal arısı ile ilgili 68-69. âyetlerinin son kısmında “*Onların karınlarından renkleri çeşit çeşit bir şerbet çıkar ki onda insanlara şifa vardır.*” ifadelerinden genellikle sadece balda şifa olduğu anlaşılmış ve arıların karınlarının farklı kısımlarındaki bezlerden üretilen arı sütü, bal mumu, propolis ve arı zehri üzerinde pek durulmamıştır. Bal arısı-

nın zehri üzerinde çeşitli hastalıklara şifa olacağı ümidiyle uzun yıllardır çalışmalar yapılmaktadır.

Binlerce yıl önce Antik Mısır, Yunanistan ve Çin’e kadar geniş bir coğrafyada kullanılmış olan arı zehrini Hipokrat’ın tedavi maksatlı olarak, özellikle de artrit tedavisinde kullandığı bilinmektedir. Arı zehri, **api-toksin** olarak da bilinir. İşçi bal

Şifa veren zehrin acı veren iğnesi

arıları (*Apis mellifera*) tarafından üretilen, %80'den fazlası sudan ibaret, berrak, renksiz bir sıvıdır. Zehrin aktif bileşeni olan *melittin* kuru ağırlığının yarısı kadardır. Tek bir arıdan yalnızca yaklaşık 0,1µg kuru zehir elde edilebilir. Arının haftalık veya aylık ömür süresine ve ırkına göre, mevsim değişikliklerine ve hava sıcaklığına bağlı olarak zehrin terkiibinde bazı değişiklikler olabilir. Meselâ, arının melittin muhtevası, yumurtadan çıktıktan sonra yaşının zirvesi olan dört haftalık olunca ya kadar istikrarlı bir şekilde artar, sonra kademeli olarak giderek azalır. Mart ve Mayıs aylarında zirveye ulaşan melittin seviyeleri Ocak ayında en düşük seviyelerine iner.

Öncelikle yırtıcı hayvanlar gibi kovarı tehdit edenlere karşı bir savunma mekanizması olarak kullanılır. Arı zehri bileşimi peptidlerden ve enzimatik özelliklere sahip proteinlerden ibaret kompleks yapıda bir sıvıdır. Peptid-

lerin başında *melittin*, daha az olarak da *apamin* ve *adolapin* gelir. Enzimlerden de fosfolipazlar ve hyaluronidaz en fazladır. Ayrıca, şekerler, aminoasitler, fosfolipidler ve feromonlar gibi birçok düşük molekül kütleli bileşikler de daha az miktarlarda bulunur. Bu moleküller antimikrobiyal, antienflamatuar ve ağrı kesici özellikler gösteren karakterde olduğundan arı zehri artirit, gut, multipl skleroz, kronik ağrı ve cilt rahatsızlıkları için potansiyel bir kullanım vasıtasıdır. Afrika arılarının zehirleri genellikle Avrupa arılarından daha azdır. Arılar normal olarak çok sıkışıp çaresiz kalmadıkları müddetçe sokmazlar, çünkü soktuklarında iğnelerini üzerindeki ters kancalar sebebiyle saplandığı yerden çıkaramaz ve iğneye bağlı olan zehir kesesi ve bazı iç organlar dışarı çıkar ve arının ölümüne sebep olur.

Çok meşhur tıbbî ve biyolojik araştırma dergilerinde bal, bal mumu, arı sütü,

propolis ve arı zehri üzerinde başta kanser olmak üzere, romatizma gibi çeşitli otoimmün hastalıklar, kısırlık, nörolojik hastalıklar, kalb-damar rahatsızlıkları, dermatolojik problemler, solunum yolları enfeksiyonları ve birçok başka hastalık üzerinde çalışmaları sıklıkla görmekteyiz.

En son gündeme gelen ve ciddi bir araştırma ile delillendirilen bilgilere göre Avustralya'da yapılan çalışmada, bal arısı zehrinin saldırgan ve tedavisi zor meme kanseri hücrelerini hızla öldürdüğü gösterildi. Dr. Ciara Duffy'nin doktora araştırması dâhilinde Perth'teki Tıbbî Araştırma Enstitüsünde yürüttüğü çalışmanın neticeleri "*NPJ Precision Oncology*" dergisinde yayınlandı.¹

Araştırma, belirli bir zehir konsantrasyonunun üçlü negatif meme kanseri ve HER2* ile zenginleştirilmiş meme kanseri hücrelerinin %100'ünü 60 dakika içinde öldürdüğünü, normal hücreler üzerinde ise minimum etki gösterdiğini ortaya koydu. Dr. Duffy, Batı Avustralya, İrlanda ve İngiltere'de 312 bal arısı ve yaban arısından elde edilen zehri kullandı ve zehrin, meme kanserinin klinik alt tipleri üzerindeki etkisini test etti.

Melittin, hücre zarlarının yapısındaki fosfolipitlere temas ederek yaklaşık 4,4 nanometre çapında delikler açarak hücrelerin ölümüne sebep olan, 26 aminoasitten yapılmış bir peptid molekülüdür. Hücre zarında açılan bu deliklerden su, iyonlar, metabolitler ve

diğer moleküller hücre dışına sızarak parçalanmasına ve doku hasarına sebep olurken muhtemelen hücreyi öldüren maddeler de içeri girmektedir. **Melittinin** hücre zarlarını bozarak ölüme sebep olması yanında **apoptozis** denilen zararlı hâle gelmiş hücreyi intihara teşvik ederek ölümüne yol açması potansiyeli de gelecek için ümit vermekte ve belirli kanserler de dâhil olmak üzere çeşitli hastalıkların tedavisinde, tümör hücrelerini seçici olarak hedefleyerek onlara zarar vereceği uzun zamandır beklenmekteydi. Araştırmacılar ayrıca **melittinin** başka bir önemli tesiri daha olduğunu keşfettiler, Dr. Duffy **“Kanser hücrelerinin büyümesi ve çoğalması için temel olan ana mesajlaşma veya kanser sinyal yollarını bozduğunu bulduk.”** diye müjde vermektedir. **Melittin**, kanser hücrelerinin çoğalması için sinyal yollarını güçlü bir şekilde kapatmaktadır. Ayrıca **melittinin** kemoterapi- de kullanılan dosetaksel gibi mevcut ilaçlarla birlikte kullanımının tesiri de araştırılmıştır. Kanser hücresi zarlarında oluşturduğu deliklerin, kemoterapik ilaçların hücrelere girmesine izin verdiği ve bunun da farelerde tümör büyümesini son derece etkili bir şekilde azalttığı gösterilmiştir, ancak en uygun uygulama yöntemi, alerjik zarar verici yönleri ve verilebilecek en fazla dozları resmî olarak değerlendirilmediği için yaygın klinik kullanım için yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilhassa kırmızı kan hücrelerine zarar verme ve hemolize (alyuvarların parça-

lanıp içindeki hemoglobinin dışarı çıkması) sebep olması yüzünden bu yan etkileri gidermek için yapılabilecekler üzerinde durulmaktadır. Tabii ki kanser hastasına sorsanız, kurtulmak için onlarca arının sokmasına bile dayanırım diyecektir. Ancak tıbbî çalışmalar bu yan tesirler üzerinde de durmayı gerektirir.

Melittinin, melanoma², glioblastoma³, kemik iliği, dalak ve lösemiyle⁴ ilgili kanserlerde, ovaryum kanserinde⁵, rahim boyun kanserlerinde⁶, pankreas kanal adenocarsinomuyla⁷ ilgili yapılan çalışmalarda da tesirli olduğu hakkında yayınlar vardır. Bunun yanında bakterilere, mantar ve virüslere karşı da geniş spektrumlu olarak tesirli olduğu hakkında çalışmalar oldukça fazladır. Hem Gram pozitif hem de Gram negatif bakterilerin 51 ayrı çeşidi ve hızla büyüyen mikobakteriler üzerinde güçlü antibakteriyel aktivite gösterdiği⁸ ve kas yenilenmesini artırabildiği de gösterilmiştir. Bütün bunlara rağmen güçlü kırmızı kan hücrelerine zarar veren (hemolitik) tesirleri, klinik kullanımını şimdilik sınırlandırmaktadır.

Peki bu zehrin arıya ne faydası var? Arı zehrinin baş-

lıca fonksiyonu, kovanlarını tehdit eden davetsiz misafirlerin dokularına enjekte edildiğinde onlara zarar verip, acıya sebep olmaktır. Ancak melittin yalnızca zehir bezinde değil, arının çeşitli patojenlerle enfekte olduğunda diğer dokularında da görülür. Mikropların bulaşmasıyla hastalanan bal arılarında melittin ve diğer bir zehir molekülü olan **secapinin** miktarındaki artış, zehrin arının bulaşıcı hastalıklardan korunmasında bağışıklık sistemini güçlendiren bir tesiri olduğunu düşündürmektedir.⁹

Arı zehri bağışıklık cevabını tetiklediğinde histamin ve prostaglandinler gibi iltihaplı kimyevî maddelerin hareketlenmesine yol açar. Bu maddeler, arı sokması bölgesinde görülen kızarıklık, şişlik ve ağrı gibi tipik iltihap belirtilerine sebep olur. Hasarlı dokulardan iltihaplı maddelerin salınması gibi dolaylı tesirler yoluyla ağrı alıcıları aktifleşir ve ağrı sinyallerinin beyne iletilmesi artarak ağrı hissini yoğunlaştırır.

Kanser tedavisinde kemoterapinin önemli yan etkileri insanları caydırmaktadır. Tedavide kullanılan kimyevî bileşiklerin kanser dışı doku-

Deriye saplanan iğneyi çıkaramazsa ölür.

lardaki normal hücreler için de toksik olması, hastaların hayat kalitesini bozarak bağışıklık cevabının zayıflamasına ve dolayısıyla hastaların daha fazla enfeksiyona maruz kalmasına sebep olabilmektedir. Bu yüzden kanser hücrelerini ve tümör dokusunu seçici olarak hedef alan kemoterapiler geliştirmek için yeni ve gelişmiş stratejilere ihtiyaç vardır.

Bu bileşiklerin bazıları arı ürünleri gibi kaynaklardan elde edilebilirken, bazıları sentetiktir. Araştırmalar kanser ve normal hücrelerin hücre zarı modellerini oluşturarak, **melittin**in farklı lipit (yağ) moleküllerini nasıl hedef aldığını tespit etme ve böylece seçiciliğin moleküler temelini anlama üzerine yoğunlaşacaktır. Özellikle arı zehrine alerji duyan bünyeler kansere karşı tedavi olmak isterlerse, oluşabilecek riskler ve bu risklerin nasıl giderilebileceği üzerinde de çalışmalar ve tartışmalar devam etmektedir.

Akciğer kanseri, erkeklerde ve kadınlarda kanserle ilişkili tüm ölümlerin önemli bir yüzdesini oluşturur ve küçük hücreli olmayan akciğer kanseri en sık görülen akciğer kanseri türüdür. Apitoksin'in (arı zehri) başlıca aktif bileşeni olan **melittin**in epidermal büyüme faktörünün sebep olduğu küçük hücreli olmayan akciğer kanseri hücrelerinin yayılmasını ve metastazını önemli ölçüde engellediğini göstermiştir. 1 ve 10 mg/kg dozlarında **melittin**in deri altına enjeksiyonu, küçük hücreli olmayan akciğer kanseri tümör

büyümesini sırasıyla %27 ve %61 oranında önemli ölçüde baskılamıştır. Ayrıca, melittin küçük hücreli olmayan akciğer kanseri hücrelerinde vasküler endotelial büyüme faktörünün salgılanmasını önemli ölçüde engellemiş, oksijen eksikliğine (hipoksiye) bağlı faktör 1- α 'nın protein çoğalmasını azaltmıştır.¹⁰

Araştırmalar arttıkça bir hayvanın adının Kur'an'da bir sûreye konulmasının hikmetlerini daha iyi anlayacak ve Peygamber Efendimiz'in her hastalığın çaresi olduğu müjdesinin teşvikiyle inşallah bu hedefe daha fazla yaklaşmak mümkün olabilecek gibi görünüyor. Tabii ki ilaç piyasaya çıkıncaya kadar mevcut tedavilere devam edilmesi gerekmektedir.

* HER2: Kanser hücrelerinin yüzeyinde bulunan bir protein olan "insan epidermal büyüme faktörü reseptörü-2"nin kısaltmasıdır. Bu protein kanser hücrelerinin hızlı büyümesini teşvik ederek, yayılmasına sebep olduğundan bazı kanser türlerinde bu protein daha yüksek miktarda üretilir.

Kaynaklar

1. Duffy, C., Sorolla, A., Wang, E. et al. (2020): Honeybee venom and melittin suppress growth factor receptor activation in HER2-enriched and triple-negative breast cancer. npj Precis. Onc. 4, 24. <https://doi.org/10.1038/s41698-020-00129-0>
2. Tu, W. C., Wu, C. C., Hsieh, H. L., Chen, C. Y. & Hsu, S. L. (2008): Honeybee venom induces calcium-dependent but caspase-independent apoptotic cell death

in human melanoma A2058 cells. Toxicon 52, 318-329.

3. Sisakht, M. et al. (2017): Bee venom induces apoptosis and suppresses matrix metalloproteinase-2 expression in human glioblastoma cells. Braz. J. Pharmacogn. 27, 324-328.
4. Killion, J. J. & Dunn, J. D. (1986): Differential cytotoxicity of murine spleen, bone marrow and leukemia cells by melittin reveals differences in membrane topography. Biochem. Biophys. Res. Commun. 139, 222-227.
5. Jo, M. et al. (2012): Anti-cancer effect of bee venom toxin and melittin in ovarian cancer cells through induction of death receptors and inhibition of JAK2/STAT3 pathway. Toxicol. Appl. Pharmacol. 258, 72-81.
6. Zarrinnahad, H. et al. (2018): Apoptotic effect of melittin purified from Iranian honey bee venom on human cervical cancer Hela cell line. Int. J. Pept. Res. Ther. 24, 563-570.
7. Wang, X. et al. (2018): Melittin-induced long non-coding RNA NONHSAT105177 inhibits proliferation and migration of pancreatic ductal adenocarcinoma. Cell Death Dis. 9, 940.
8. Issam, A.-A., Zimmermann, S., Reichling, J. & Wink, M. (2015): Pharmacological synergism of bee venom and melittin with antibiotics and plant secondary metabolites against multi-drug resistant microbial pathogens. Phytomedicine 22, 245-255.
9. Doublet, V., Poeschl, Y., Gogol-Döring A. et al. (2017): Unity in defence: honeybee workers exhibit conserved molecular responses to diverse pathogens. BMC Genomics. 18 (1): 207.
10. Su-Fang, Chen, Z. (2017): Melittin exerts an antitumor effect on non-small cell lung cancer cells. P.3581-3586. <https://doi.org/10.3892/mmr.2017.6970>

Gençlik Çağı

Seyreleyip bağ bahçeyi, gezer idin gençlik çağı
Göz dolduran âlemleri, sezer idin gençlik çağı.

Yıldan yıla durmaksızın, eskittiğin her ilkbahar
Gül dermeden gülşen geçip tozar idin gençlik çağı.

Coşkun akan ırmakların billur gibi damlaları
Okşar iken hislerini, süzer idin gençlik çağı.

Gayret edip kâr bilerek en müteber günlerini
İrfan ile hem okuyup yazar idin gençlik çağı.

Tan vaktine hasret iken, tenvir eden her saati
Kandil gibi yârenleri, dizer idin gençlik çağı.

Hakk'ın alî ihsanları, insin diye kalb hânene
Şükrün yüce deryasına yüzer idin gençlik çağı.

Ömr-i beşer, dört mevsimi pek andırır hiç şüphesiz
Sen ilkyazı yıldız diye, çizer idin gençlik çağı.

Aliye Yediveren

caglayandergisi.com

İslâm'ın özü sadelik, ölçü, denge ve israftan kaçınmadır. Dünyayı sevmek değil, emanet bilinciyle yaklaşmak esastır. Tüketim bu bilinçle yapılırsa insan ne mala mahkûm olur ne de ruhen boşalır. Bu yaklaşım, modern hedonist anlayışa karşı bir manevî duruştur.

Satın Almanın Anatomisi ve Hedonizmin TUZAKLARI

Satın alma kararlarımız çoğu zaman rasyonel bir mantıkla değil, içimizdeki bastırılmış arzularla şekillenir. Sanki içimizde bir yerlerde saklanan huysuz bir çocuk vardır. Her vitrinde parlayan şeye yapışmak, reklamlardaki o pırıltılı mutluluğu satın almak isteyen, olmazsa içten içe ağlayan bir çocuk.

Ama onun tam karşısında, başka bir köşede sessizce bekleyen bir taraf daha var: Kocaman bir anne gibi sabırlı, serinkanlı ve uyarıcı bir iç ses...

“Buna ihtiyacın yok.” der. “Bir süre sonra pişman olacaksın.”

Bu iki taraf arasında her alışverişte küçük bir savaş yaşanır. Karar verdiklerimiz değil, kararsız kaldıklarımız karak-

terimizi yansıtır çoğu zaman. Ve işte tam bu noktada, sadece cüzdanimız değil, benliğimiz, nefsimiz, irademiz de devre-dedir.

Bu gelgitli süreci ya da ikilemi yani satın alma ya da tüketim arzusuyla ve arkasından gelen pişmanlıkları “*satın almanın anatomisi*” olarak adlandırmak mümkündür. Çünkü bu karar aşamasında sadece mantık değil, arzular, eksiklik hissi, sosyal aidiyet, statü, kendini iyi hissetme beklentisi gibi pek çok duygu ve dürtü devreye girer. Satın almanın anatomisinin en can yakıcı kısmı ise işlem bittikten sonra içimizi bir pişmanlığın kaplamasıdır. Bunu bastırmak için kendimizce bahaneler, mantıklı açıklamalar arar dururuz.

Modern tüketim alışkanlıklarında, bireylerin yalnızca ihtiyacını değil, aynı zamanda haz ve zevk alma arzusunu tatmin etme eğiliminde olduğu gözlemleniyor. Bu yaklaşım, hedonizm felsefesiyle paralellik gösteriyor. Hedonizm, temelde “İyi olan, haz verendir; kötü olan, acı verendir.” düşüncesini savunur. Haz ve zevk, birey için nihai amaç hâline gelir. Reklamalarda, sosyal medyada ve ürünlerin kendisinde sunulan “anlık mutluluk” ve “kendini ödüllendirme” gibi mesajlar, hedonist bir perspektife dayalı olarak şekillenir.

Hedonizm olarak adlandırığımız bu felsefî yaklaşım, hayatın amacının haz almak ve acıdan kaçınmak olduğunu savunur. Modern tüketici, aslında sadece bir ürünü değil, o ürünle birlikte gelen hissî de-

neyimi ve kişisel tatmini satın alır. Reklamalar, sosyal medya ve ürün tanıtımları, bireyleri genellikle bir zevk ve huzur arayışına sürükler.

İçimizdeki çocuk sürekli ister, *al* der, tatmin olacağını sanır. Ama bu nefsin yörüngesinde dönen bir arzudur. Nefsin yörüngesinde bir hayat yaşayanlar, kendilerini tüketerek tükenmeye mahkûm olurlar.

Pazarlama dünyası satış geliştirme stratejilerini bu çatışmaların üzerine bina eder. İnsan rasyonel bir varlık değil; tam tersine, duygularıyla hareket eden, çoğu zaman kararlarını mantıkla değil hisleriyle veren bir varlıktır. Bu nedenle markalar, ürünlerini tanıtırken mutluluk, başarı, çekicilik, aidiyet gibi duygulara dokunan mesajlar verir. Bu, bir nevi duygu ticaretidir.

Bu mesajlar açıktan olduğu gibi renklerle ve kokularla gizliden, bilinçaltı yollarla da tüketiciye ulaştırılır. Tüketicilerin bir mağazaya girdiğinde göz bebeklerindeki hareketlere varıncaya kadar analiz edilir ve ürün yerleştirmeleri ona göre yapılır.

Artık bir parfüm, bir koku-dan çok bir imajdır. Ya da bir marka, bir kıyafetten çok bir statü simgesidir. Hele bir telefon, ya da koldaki bir saat, bir cihazdan öte sosyal görünürlük ve konforun göstergesidir.

Modern pazarlama teknikleri, (nöropazarlama, hedonist akımlar gibi) bireyin iç dünyasındaki zaafalarını hedef alırken, Kur'an'da mütrefin olarak nitelendirilen, lükse ve hazza kapılmış bir hayat tarzına dikkat çekilir.

Bu noktada tarihî bir örnekten söz etmek yerinde olacaktır: “*Sanki Yedim Mescidi.*”

17. yüzyılda İstanbul'da yaşayan Keçeci Hayreddin Efendi, her canı bir şey çektiğinde “*Sanki yedim.*” der, o harcamayı yapmaz ve parasını bir kenara koyar. Yıllar içinde bu birikimle küçük bir mescit yaptırır. Sanki Yedim Mescidi” adıyla bilinen cami hâlen Fatih semtinde bulunmaktadır.

Ancak “Sanki yedim.” yalnızca bir alışveriş öncesi öğüt değildir; bir hayat tarzıdır. Bu anlayış, tüketimin yalnızca karar anında değil, her aşamasında devrede olmalıdır. Alışverişte kendimizi tutmak kadar, sofrada da nefsimize hâkim olmak bu bilincin parçasıdır.

Bir yemeği hazırlarken, tabaklara porsiyonlarken, hatta menüye çeşit eklerken bile bu iç denge korunmalıdır. İslâm'ın en büyük sünnetlerinden biri olan “sofradan doymadan kalkmak” prensibi bugün neredey-

se unutulmuştur. Oysa bu ölçü, sadece fizikî sağlığı değil, ruhî dengeyi de gözetir.

Her bireyin günlük kalori ihtiyacına göre porsiyon düzenlemek, sofrayı çeşit değil, denge felsefesiyle kurmak aslında bir tür **“Sanki yedim.”** iradesidir. Bu yaklaşım, nefsin sınır tanımaz arzularına karşı gösterilen ince bir direniştir. Çünkü gerçek tokgözlülük sadece cüzdanda değil, midede, gözde ve gönülde başlar.

Bediüzzaman'ın İktisat ve Şükür Risalesinde üzerinde durduğu bu yaklaşım, modern tüketimin geçici hazlar üzerinden inşa edilen yapısını derinleştirir. **“Sanki yedim.”** derken, tatmin olmadan tatmin olmuş gibi hissetmek, tüketimin geçici doğasını ve bu geçici hazların kalıcı bir mutluluk getirmediğini gösterir. Tüketim dünyası, bireyi haz peşinde koştururken gerçek tatmini elinden alır.

Bugün biz de modern pazarlama tekniklerine karşı durabilmek için her alışverişte kendimize şunları sorabiliriz:

“Bu, gerçekten zaruri mi, yoksa tiryakilik mi?”

“Bunu almak beni tamamlayacak mı, yoksa sadece o anlık bir boşluğu mu örtecek?”

“Bu, bir **‘Sanki yedim.’** anı olabilir mi?”

Belki de gerçek zenginlik, biriktirdiğimiz eşyada değil, tutabildiğimiz nefiste gizlidir.

Günümüz insanının bu hâlini, Bediüzzaman Hazretleri, İktisat Risalesi'nde şöyle izah eder: **“Bu zamanda mimsiz medeniyetin icabatından olarak hâcât-ı zaruriye dörtten yirmiye çıkmış. Tiryakilikle, görenekle ve itiyadla, hâcât-ı gayr-i zaruriye, hâcât-ı zaruriye hükümüne geçmiştir.”**

Bediüzzaman'ın tüketim üzerine söyledikleri, modern

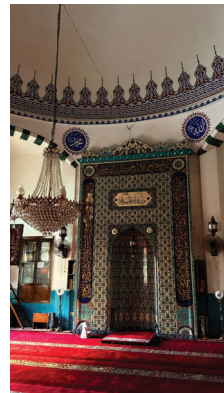
psikolojiden çok daha önce, insanın iç dengesine dikkat çeker. Emirdağ Lahikasında konuyla ilgili şöyle der:

“Âhirete iman ettiği hâlde, ‘Zaruret var.’ diye ve zaruret zannıyla dünya menfaati ve maişet derdi için dünyayı âhirete tercih ediyor. Hâlbuki zaruret, zaruret-i hakiki olmalı. Yoksa görenek, tiryakilik, hevesat ise zaruret olamaz.”

Buradaki ifade, günümüz insanının “zaruret” diye düşündüğü şeylerin aslında “ihtiyaç” değil, alışkanlık olduğunu gösterir. Bu zannın peşinden giden kişi, yalnızca parasını değil, ruhunu da tüketir. Dünya geçici tatminler sunsa da ruhî boşluklar derinleşir. Bu sebeple iktisat, sadece harcama disiplini değil; farkındalık, kanaat ve iç kontrol meselesidir.

Fethullah Gülen Hocaefendi ise, bu durumu mütrefin kavramı ile açıklar. **“Mütrefin, Kur’ân-ı Kerim’de, bütün bütün zevk ü safaya dalan, yiye içen ve yan gelip kulağı üzerine yatan, aklına estiği gibi gezip tozan ve tamamıyla nefis ve cismaniyetinin yörüngesinde bir hayat yaşayan insanlar için kullanılan bir tabir.”** olarak izah eder.

Hocaefendi'nin dikkat çekmek istediği asıl tehlike ise hizmete gönül vermiş insanların bu tuzağa çekilme endişesidir. **“Günümüzde de kötü niyetli bir kısım şer odakları kendi karanlık emelleri istikametinde kullanmak için bazı insanlara yanaşabilir ve onlara dünya zevki namına bazı şeyler teklif edebilirler. Hatta bazen suret-i haktan da görünebilirler. Sağdan**

Satın almanın anatomisi bize şunu öğretir: Her tüketim davranışı aslında iç dünyamızı yansıtır. Tüketim alışkanlıklarımız, bizi biz yapan değerlerle doğrudan ilişkilidir. Ve belki de Bediüzzaman'ın dediği gibi, gerçek iktisat, sadece para yönetimi değil; duygu yönetimi, irade yönetimi ve iktisat bilincidir.

yaklaşarak dünya adına bazı imkânlar sunabilirler. Bunu yaparken de sizi peyleyebilir, esir ve köle hâline getirebilirler. Eğer siz bu konuda gereken hassasiyeti göstermez ve uyanık olmazsanız, hiç farkına varmadan iradelerinizi ve yapacağınız aktivitelerinizi felç edebilirsiniz.”

Burada üzerinde durulması gereken bir husus da şudur; seyahat etmek ya da tatile gitmek, alışveriş yapmak, teknolojik ürünler almak vs. bütün bunlar insanın dünya ile olan ilişkisinin tabii bir parçasıdır. Ancak bu faaliyetler, başkalarının kıskançlık ve gıpta damarlarını kabartacak şekilde yapılırsa birer gösterişe dönüşür.

Bugün sosyal medyada yapılan alışveriş paylaşımları, gezi görüntüleri ya da masaüstü sunumlar çoğu zaman bu gösteriş duygusunu besler. Oysa gerçek incelik, paylaşmaktan değil, bazen paylaşmamaktan geçer.

Günümüz toplumunun en büyük sorunu, gelir dağılımı adaletsizliğidir. Bu zamanda hizmet erlerine düşen bir vazife de eskilerin “*sevâd-ı a'zam*” dediği halkın çoğunluğunun geçim standartlarını kendilerine ölçü olarak almak, halk ne ile geçiniyor ne yiyip içiyorsa hayatlarını bu çerçevede sürdürmektir.

Kur'an'da “*mütrefîn*” olarak anılan kesim, lüks ve israf içinde yaşayan, dünyevî hazlara

kendini kaptırmış bireyleri temsil eder. Modern çağın tüketici profili, çoğu zaman bu tanıma çok yakındır. Oysa insanın hayatı sadece “*haz*” ve “*tatmin*” etrafında dönmemelidir. Bu sebeple Kur'anî ikazlarda ölçü, iktisat ve kanaat vurgusu çok güçlüdür.

Satın almanın anatomisi bize şunu öğretir: Her tüketim davranışı aslında iç dünyamızı yansıtır. Tüketim alışkanlıklarımız, bizi biz yapan değerlerle doğrudan ilişkilidir. Ve belki de Bediüzzaman'ın dediği gibi, gerçek iktisat, sadece para yönetimi değil; duygu yönetimi, irade yönetimi ve iktisat bilincidir. İçinden geçtiğimiz şu süreç bize bir kez daha iktisat etmenin ne kadar hayati bir mesele olduğunu göstermiştir.

İnsan kendini tanıdıkça, gerçekten neye ihtiyacı olduğunu daha iyi görür. O zaman ne içimizdeki çocuk nefsin esiri olur ne de iç sesimiz yalnız kalır.

İslâm'ın özü sadelik, ölçü, denge ve israftan kaçınmadır. Dünyayı sevmek değil, emanet bilinciyle yaklaşmak esastır. Tüketim bu bilinçle yapılırsa insan ne mala mahkûm olur ne de ruhen boşalır. Bu yaklaşım, modern hedonist anlayışa karşı bir manevî duruştur.

Kaynaklar

1. Kocabaş, F., Elden, M., & Çağlayan, V. (2007). *Tüketici davranış-*

larının duygusal boyutu: Duygusal pazarlama. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(1), 235-253.

2. Said Nursi, B. (2016). *Emirdağ Lâhikası-2*. “Yirmi Yedinci Mektup'tan”, RNK, Süreyya Yayınları s. 588. İstanbul, 2016.
3. Nursi, (2009). *Lem'alar*, 19. Lem'a (İktisat Risalesi).
4. Gülen, Fethullah, *İstikamet Çizgisi*, Dünyevî Nimetlerden İstifadede Ölçü, <https://fgulen.com/tr/eserleri/istikamet-cizgisi/dunyeve-nimetlerden-istifade-de-olcu>
5. Gülen, *Bahar Neşidesi*, İslâm'ın Ruhu, <https://fgulen.com/tr/eserleri/bahar-nesidesi/islamin-ruhu>
6. Gülen, *Prizma Serisi, Prizma 6*, “Mütrefîn” kavramı açıklaması. Nil Yayınları.
7. Mütrefîn kavramı için bkz.: En'am 6/123; İsrâ 17/16; Sebe' 34/34-35.
8. Zaltman, G. (2003). *How Customers Think: Essential Insights into the Mind of the Market*. Harvard Business School Press.
9. Ariely, D. (2008). *Predictably Irrational: The Hidden Forces That Shape Our Decisions*. HarperCollins.
10. Kahneman, D. (2011). *Thinking, Fast and Slow*. Farrar, Straus and Giroux.
11. Baudrillard, J. (1998). *The Consumer Society: Myths and Structures*. Sage Publications.
12. Bauman, Z. (2007). *Consuming Life*. Polity Press.

Hocaefendi'nin Temkin Anlayışı

Temkin, M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin düşünce sistematiğinde, bir davranış biçiminden çok daha öte, müminin varlığını idâme adına bir duruşu; imandan ilme, hizmetten beşerî ilişkilere kadar hayatın bütün alanlarını kuşatan manevî bir zırhtır.

Hayat, engebeli bir arazide yapılan uzun soluklu bir yolculuktur; öngörülemeyen inişleri, baş döndüren çıkışları, ansızın karşımıza çıkan keskin dönemeçleri vardır. Bu seyrüseferde insanı istikamet üzere tutan, kalbine sükûnet, adımlarına basiret ve duruşuna vakar kazandıran kadim bir erdem bulunur: Temkin.

Temkin, acelecilik ve ataletten tefrik edilmesi gereken, akıl, sabır ve basiretin senteziyle ortaya çıkan bir eylem ve düşünce biçimidir. Kavram,

salt bir ihtiyat hâli olmanın ötesinde, cesaret ve sabır gibi diğer erdemlerin doğru zamanda ve doğru şekilde kullanılmasını sağlayan düzenleyici bir ilke fonksiyonu görür.

Modern dünyanın hız ve verimlilik saplantısının unutturmaya çalıştığı bu erdem ne korkaklığa dayalı bir pasiflik ne de salt ihtiyatlı davranmadır. O, M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin düşünce sistematğinde, bir davranış biçiminden çok daha öte, müminin varlığını idâme adına bir duruşu; imandan ilme, hizmetten beşerî ilişkilere kadar hayatın bütün alanlarını kuşatan manevî bir zırhtır.

Bu kavram, basit bir “tedbir” kelimesinin dar kalıbına sığdırılamayacak kadar zengindir. Kökleri Kur'an ve Sünnet'in hikmet pınarlarına uzanırken, dalları tasavvufun derunî dünyasında, kelimelerin aklı muhakemesinde ve ahlak felsefesinin pratik zemininde yeşerir. Dolayısıyla temkini anlamak, İslâm medeniyetinin insanı yetiştirme idealinin merkezindeki bir ilkeyi anlamaktır. Hocaefendi'nin yorumunda temkin, reaktif değil proaktif bir bilgeliktir; olayların peşinden sürüklenmek yerine, olayların ruhunu okuyarak atılması gereken adımı sabır ve hikmetle belirlemektir.

İman Yolculuğunda Temkin: Telvinden Temkine Geçiş

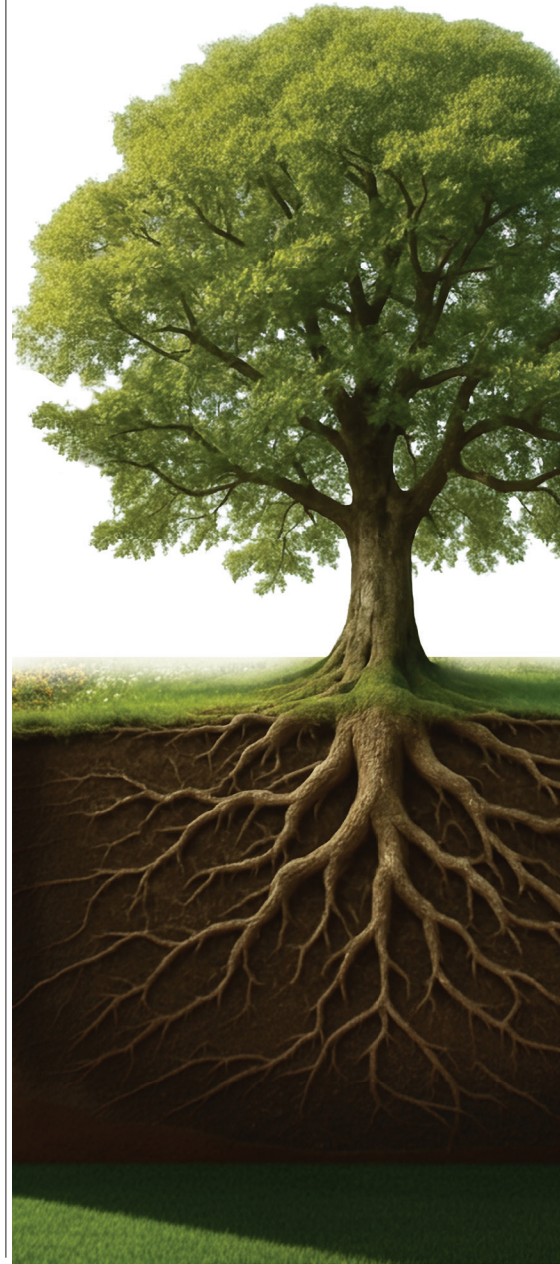
İmanın kalbde bir tohum gibi çatlayıp kök salması, anlık bir heyecan patlaması veya soyut bir zihnî ka-

bulden ibaret değildir. Bu, sabır, tefekkür ve sebatla katman katman derinleşen bir yolculuktur. Hocaefendi'nin perspektifinde temkin, bu yolculuğun en güvenli ve vazgeçilmez azığıdır. Manevî hayatın tabiatında, tasavvufta “telvîn” olarak adlandırılan gelgitler vardır. İnsan bazen coşkun bir iman dalgasıyla yükselir, bazen de zihnini bulandıran şüphe fırtınalarıyla alçalır. İşte bu değişken ruh hâlleri, temkin çapasıyla bir limana bağlanmadığında, geriye yorgun, istikrarsız ve şüpheli bir kalb bırakabilir. Temkin ise bu dalgalanmaları aşarak, imanda sarsılmaz bir kararlılık ve sebat anlamına gelen “temkin hâli”ne ulaşmanın adıdır.¹

Bu anlayışın kaynağı, Nebvî bir ölçüde saklıdır. Resûlullah Efendimiz (sallâllâhu aleyhi ve sellem), *“Teennî (acele etmemek, temkinli olmak) Allah'tan, acelecilik ise şeytandandır.”* (Tirmizî, Birr, 66) buyurmuştur. Bu hadis-i şerif, sadece gündelik işler için değil, varoluşun en temel meselesi olan iman için de sarsılmaz bir prensip sunar. Sadece duygusal bir hevesle veya popüler bir akımla dine yönelen kişi, ilk sarsıntıya veya daha cazip bir fikirle karşılaştığında aynı hızla o yoldan ayrılabilir. Oysa temkinle, aklı ve kalbî süzgeçlerden geçirek iman eden, köklerini toprağın en derin katmanlarına salan bir ulu çınar gibi, en şiddetli fırtınalar karşısında dahi dimdik ayakta kalmayı başarır.

İlim Tahsilinde Temkin: Bilgiyi Hikmete Dönüştürmek

İlim, bir ömre yayılan, sonu gelmeyen ve sabır isteyen kutsal bir seferdir. Bilgiye ulaşmanın hiç olmadığı kadar kolaylaştığı günümüzde, temkin ilkesi daha da hayatî bir önem kazanmıştır. Zira enformasyon bombardımını altında aceleyle tüketilen yüzlerce kitap, çoğu zaman kalıcı bir iz bırakmaz ve kişiyi bir “malumatfuruş” (bilgiçlik

taslayan) yapmaktan öteye geçemez. Buna mukabil, temkinle, üzerinde tefekkür edilerek, “hazmedilerek” öğrenilen bir tek hakikat, insana bir ömür boyu ışık tutacak bir kandile dönüşür. Bu noktada Hocaefendi, sıkça vurguladığı kültür müslümanlığı ve şekilcilikten kurtulmanın yollarına değinirken “Unutulmaması gerekir ki, eğer insan nazarî olarak inandığı hususları amele döker ve o mevzularda derinleşme cehdi içinde bulunursa, Allah da (celle celâluhu) o insana emin güzergâhlarda yürüme imkânını lütfedip ona derinliğe doğru giden yolları ihsan eder.” der. Bu sözyle o, bilginin ruha mâl edilmesi için pratikle yoğrulması tabiata kök salması gerektiğini salıklar ki, bu bir nevi temkindir. Yani, bilgiyi bir zihin yükü ve entelektüel bir ağırlık olmaktan çıkarıp onu yaşayan, yol gösteren bir hikmete ve sarsılmaz bir karaktere dönüştüren kimya hâline getirmektedir. Bu, sadece çok okumak değil; aynı zamanda durup düşünmek, öğrenileni diğer bilgilerle ilişkilendirmek, tekrar etmek ve en nihayetinde o bilgiyi bir davranış ahlakına, bir duruş estetiğine dönüştürme gayretidir.

Hizmet Ufkunda Temkinli Adımlar

İnsanlığa hizmet etme ideali, belki de temkinin en çok gerekli olduğu, yokluğunun ise en yıkıcı sonuçlar doğurduğu alandır. Zira hizmet, acecelilik, sabırsızlık ve stratejiden yoksun bir heyecanla yürütüldüğünde, en halis niyetle-

re rağmen onarılmaz kırınlıklara, yanlış anlaşılmalara ve hatta büyük hedeflerin zedelenmesine yol açabilir. Hizmet, fırtınalı denizlerde yol alan bir gemiye benzer. Kaptanın görevi, sadece gemiyi hedefe ulaştırmak değil, aynı zamanda yolcuları ve mürettebatı güvende tutmaktır. Acelecî ve fevrî bir kaptan, rüzgârın yönünü, dalgaların gücünü ve mürettebatın durumunu hesaba katmadan yol alırsa, en küçük bir hatası bile gemiyi alabora edebilir. Temkinli bir kaptan ise şartları doğru okur, zamanlamayı gözetir, sabrı bir yöntem olarak benimser ve en zorlu fırtınalar-

da bile sükûnetle gemisini güvenli limana ulaştırmayı başarır. Hocaefendi, “Hizmet”i, Allah’ı, Resûlüllah’ı ve Kur’ân’ı insanlara en güzel şekliyle tanııtma hedefi götmesi hasebiyle² Allah Resûlü’nün emaneti olarak görür ve bu emaneti sağ salim, arızasız götürebilmek için bu hizmette görev yapacakların seçiminde de temkinle hareket edilmesini salıklar: *“Müslümanlar iman hizmetini ve umumun hukukunu gözeterek, üzerinde nifak alâmeti bulunan insanlara karşı dikkatli ve uyanık olup, onlara vazife ve sorumluluklar verip verme-*

“Sen af ve müsamaha yolunu tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme.” (A’râf, 7/199)

me hususunda daha temkinli olmalıdırlar. Bu hususta, Üstad Hazretleri’nin ortaya koyduğu hüsnüzan, adem-i itimat prensibine göre hareket edip, Kur’ân hizmetinden onların da nasipdar olmaları için, o türlü insanlara da bazı vazifeler vermeliler ama onları hassasiyet gerektiren yerlerden uzak bulundurma yoluna gidebilirler.”³

Hocaefendi, hizmet gönüllülerine adanmışlık ruhu içinde fedakârca hizmet ederken, beklentisizliği, ihlâsı, ihsânı ve takva dairesinde yaşamayı vurgulamış, birlik ve beraberlik ruhuyla hareket edilmesi gerektiğinin altını çizmiş, fakat muvaffakiyeti her zaman bir kayda bağlamıştır. Zira, o, gayenin, bir şeyleri başarmak değil, o yolda olmak olduğuna inanmıştır.⁴ Dümdüz yolda giderken muhalif bir rüzgârın esebileceğine, yapılan edilen her şeyin zamanla kaybedilebileceğine işaret ederek⁵ öyle dönemlerde bile bir vech-i rahmet aranması gerektiğini belirtmiştir.

Yaklaşık 40 yıl önce söylediği şu sözler; “Öyle olsun istemeyiz ama bir gün ehl-i imana düşmanlık yapan bir Müslümanla karşılaşsak, biz de onun karşısına Kur’ân’la çıkar ve ‘Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel nasihatle davet et.’ (Nahl, 16/125) fermanı gereğince, en güzel ve tatlı sözle kendisini iknaya çalışırız; yine anlamaz da tenkide, gıybete ve hatta düşmanlığa devam eder ve yumruk sallarsa, bu defa da ‘Kötülük ile iyilik bir olmaz; (sen kötülüğü) en güzel şekilde sav!’ (Fussilet, 41/34) âyetinin hükmüne boyun eğerek, ‘Sövene dilsiz, vurana elsiz’ ve aynı zamanda ‘gönülsüz’ davranır ve onun hakkında dua ederiz. Kendi cephemize zarar vermemesi için mukabelede bulunmaz, meşgul olmaz ve sonra da ‘Cahillerden yüz çevir!’ (A’râf, 7/199) âyetindeki emr-i Rabbânî’yi uygularız.”⁶, hizmet eden insanların geleceği nasıl kucaklaması gerektiğini anlatan tam bir temkin tavsiyesidir.

Sonuç olarak, M. Fethullah Gülen Hocaefendi’nin düşünce dünyasında temkin; imanda bir çapa, ilimde bir terazi, hizmette bir pusula, ilişkilerde bir mihenk taşı, siyasette bir kalkan ve musibetlerde bir sığınaktır. O, hayatın her alanına nüfuz eden çok yönlü bir hikmet ilkesidir.

Her şeyin hızla tüketildiği, sabırsızlığın ve fevriğin prim yaptığı, anlık tepkilerin alkışlandığı modern çağda, temkin bize yeniden durup düşünmeyi, nefes almayı ve hakikate aceleyle değil, basiretle ve sabırla yönelmeyi öğreten, ihmal edilmiş bir erdem olarak karşımızda durmaktadır. Hakikatin, temkinsiz ve aceleci ellere değil; sabırlı, dengeli ve kararlı gönüllere emanet edileceği gerçeğini bize fısıldamaktadır. 🇹🇷

Dipnotlar

1. M. Fethullah Gülen, “Telvin ve Temkin”, *Kalbin Zümrüt Tepele-ri*, Süreyya Yayınları, 2023, c. 2, s. 109-113.
2. Gülen, *Prizma*, Nil Yayınları, İzmir, 2011, c. 4, s. 63.
3. Gülen, *Derin Müslümanlık: Kur’an ve Sünnet Işığında Ahlak*, Süreyya Yayınları, New Jersey, 2025, s. 229.
4. Bkz. <https://herkul.org/kirik-testi/adanmislik-mefkuresinin-onundeki-engeller/>; <https://herkul.org/kirik-testi/bir-omur-boyu-adanmislik-ruhu/>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=ebcyVOXdieI>
6. Gülen, *İncanın Gölgesinde*, Nil Yayınları, İzmir, 2011, c. 2, s. 177.

YARATILIŞIN SESSİZ AHLAKI

Kur'ân-ı Kerîm'de dikkat çekilen, "Yeryüzünde kımıldayan hiçbir canlı yoktur ki rızkı Allah'a ait olmasın." (Hûd, 11/6) âyetindeki rızka vurgu yapan Said Nursi Hazretleri "Bir ağaç, kendi hayatı için değil; başkasına meyve verir. Demek ki o fiil, ağacın değil, bütün mahlukata rızık veren bir Zât'ın fiilidir."

İş Birliğinin Kodlandığı Bir Kâinat

Yeryüzünde hayat her seviyesinde kaotik değil, düzenlidir. Her sabah aynı saatte ötüşen kuşlar, binlerce kilometre aynı yoldan göç eden kelebekler, her mevsim meyve veren ağaç-

lar... Tabiatı her şey belli bir düzene göre hareket eder. Ama bu düzen sadece fizikî bir ahenk değil; aynı zamanda merhametle yoğrulmuş ahlaka dair vicdanî bir yansıma taşır: *Yardımlaşma*.

Biyolojik tabirle simbiyotik münasebet diye adlandırılan bu durum, canlıların birbirlerine zarar verme-

den; karşılıklı veya tek taraflı fayda sağlayarak bir arada yaşamalarını ifade eder. Bu yardımlaşmalar bazen türler arası olur, bazen aynı tür içinde görülür. Ama dikkat çekici olan şudur: Bu ilişkiler rastgele olmayıp, kusursuz bir bilgi, ahenkli bir devridaim içinde süreklilik, sistemli ve hiyerarşik

bir planlama ve denge üzerine kurulmuştur.

Sathî bir nazarla ilk bakışta görülemeyen bu sistemli yaratılış Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle dile getirilir: "Gökten su indiren O'dur. Sonra; Biz onunla her çeşit bitkiyi çıkarırız. O bitkiden bir filiz, ondan da büyüyüp birbirinin üstüne binmiş taneler, başaklar çıkarırız. Hurma tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm, zeytin ve nar bahçeleri yetiştiririz. Bunlardan kimi birbirine benzer, kimi benzemez. Her birinin meyvesine, bir ilk meyve verdiğinde bir de tam olgunlaştıkları zaman bakın! Elbette bütün bunlarda iman edecekler için alınacak birçok dersler vardır." (En'âm, 6/99)

Aynı hususta Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri, "Şu kâinatta görünen intizam ve yardımlaşma, ispat eder ki: Her şey hikmetle yapılmış, hiçbir şey başboş ve gayesiz değildir." diyerek bu konu üzerinde değişik yerlerde uzun izahlarda bulunur.¹ Öyleyse şu soruyu sormak ve cevap aramak zorundayız: "Farklı türler, hatta birbirini tanımayan organizmalar neden birbirine yardım eder? Bu 'iyi niyetli davranışlar', nasıl olup da evrensel bir kanun gibi yeni kuşaklara aktarılır ve her yerde işler?" Bu iş birliklerinden birkaçını örneklerle açarsak meselenin büyüklüğü daha iyi anlaşılabilir:

Yeraltındaki Esrarlı İletişim Ağı

Ağaçlar Arası Gıda ve Bilgi Paylaşımı

Vancouver Üniversitesinde son yıllarda yapılan çalışma-

lar², ormanlarda ağaç köklerinin altında uzanan mantar ağlarının -âdeta bir internet ağı gibi- ağaçlar arası iletişimi sağladığını göstermektedir. Bu sistem sayesinde yaşlı ağaçlar, genç fidelerle şeker ve su paylaşmakta, hasta ağaçlara destek gönderilmektedir. "Akıl ve şuurdan mahrum bitkiler arasında şuurlu iletişim ve yardımlaşma(!)" Bu mükemmel iletişim ağı doğrudan bir yaratıcıya verilmeden izah edilebilir mi? Bu bilgi alışverişi, rastgele değil; maksada yönelik ve düzenli bir sistem içinde gerçekleşir. İster istemez insanda bir "ekolojik zekâ" hissi uyandıran bu ekosistemde müşahade edilen hâdiselere açıkça fizikötesinden verilmiş bir hediye nazarıyla da bakabiliriz. Kur'ân-ı Kerîm'de dikkat çekilen, "Yeryüzünde kımıl-

yan hiçbir canlı yoktur ki rızıkı Allah'a ait olmasın." (Hûd, 11/6) âyetindeki rızık vurgu yapan Said Nursi Hazretleri "Bir ağaç, kendi hayatı için değil; başkasına meyve verir. Demek ki o fiil, ağacın değil, bütün mahlukata rızık veren bir Zât'ın fiilidir."³

Okyanus Temizlikçileri

Karides ve Balıklar Arası Ritüel
Deniz biyologlarının Avustralya kıyılarında incelediği temizlikçi karidesler, avcı balıkların ağızlarına girerek parazitlerini temizlemektedir.⁴ Bu temizlik sırasında balık karidese zarar vermez. Aksine başını eğerek hizmeti bekler. Karşılıklı emniyet ve itimat üzerine sanki anlaşma imzalamışlar gibi her gün tekrarlanan bu münasebet aynı zamanda akla ve vicdana da hitap eden bir sadakat örneğidir.

Temizlikçi karides avcı balığın ağzında iş başında

Bitkilerin Savunma Ordusu

Akasya Ağacı ve Karıncaların Yardımlaşma Raksı

Afrika savanalarında yaşayan *Vachellia* türü akasya ağaçları, gövdesinde küçük oyuklar barındırır. Bu oyuklarda yaşayan karıncalar, ağacı yaprak yiyen hayvanlardan korur. Karşılığında ağaç onlara tatlı nektar üretir. Bu ilişki sadece mekanik bir karşılık değil, doğrudan bir ortak savunma anlaşması gibidir.⁵ Bura-

da sormamız gereken sorular şunlardır: Karınca, neden başka bir türü koruma altına alır? Ağaç, neden başka bir canlının hayatını sürdürecektir? özel yapı ve kimyevî maddeler üretir? Karıncalara bu habitatı bulma ve nesillerine aktarma kabiliyeti nereden gelmiştir? Bu soruların hepsinin de cevabını Bediüzzaman Hazretleri şöyle ifade ediyor:

“Zerrelerden yıldızlara kadar her şey, karşılıklı yardım-

laşmakla ayakta durur. Bu yardımlaşma, tek bir Kudret'in emriyle cereyan eder.”⁶

Mikro Ölçekte Fedakârlık

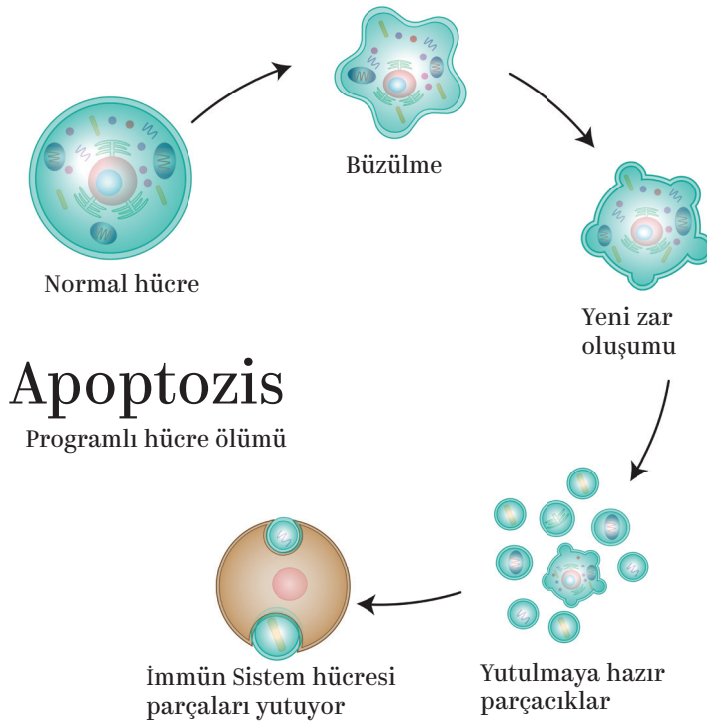
Hücrelerde Programlı Yardım ve Apoptozis

İnsan vücudunda her gün milyonlarca hücre, organizmanın sağlığı için kendini yok eder. Biyolojide bu sürece apoptoz (programlı hücre ölümü) denir. Programlı ifadesi bile başlı başına yazılmış bir programı zorunlu kılar. Bu durum yalnızca biyolojik bir refleks değil; kendi varlığını feda ederek bütünü koruma anlayışıdır.⁷ Apoptozun sebepleri arasında genetik hasar, enfeksiyonlar, toksik maddeler ve bağışıklık sistemi sinyalleri yer alabilir. Apoptozun düzgün çalışması, sağlıklı bir organizma için önemlidir. Apoptozun bozulması, kanser, otoimmün hastalıklar ve nörodejeneratif hastalıklar gibi çeşitli hastalıklara yol açabilir.

Moleküler seviyede bile bu kadar “anlamlı” fedakârlıkların olması, bir hücreli-lerden dev ağaçlara ve hayvanlara kadar hayatın bütün görünümünde sonsuz bir ilim ve kudretin tecellisi altında işleyen bir şefkat ve merhamet ahlâkının hükümferma olduğunu göstermez mi?

Yardımlaşma Akli ve Yaratılış İmzası

Tabiatı insaf gözüyle inceleyen ve tabiat kitabının derin mânâsını bütüncül okuyabilen bir bilim adamı için gerçek şudur: Hayat, mücadeleye değil; yardımlaşmaya dayanır.

Bütün canlıların birbirine temas ettiği bu kusursuz düzen, kendi kendine işleyen, rastgele ortaya çıkmış mekanik bir süreç olamaz. Kur'ân-ı Kerîm, "Elbette Biz göğü, yeri ve aralarında olan varlıkları oyun ve eğlence olsun diye yaratmadık." (Enbiyâ, 21/16) âyetiyle bütün varlıklarda hikmet aramayı ve aralarındaki münasebetleri vicdan ve basiret gözüyle okuyarak bu sistemin eğlence olsun diye yaratıldığına vurgu yapmaktadır. Bu mânâyı Bediüzzaman Hazretleri "Kâinat kitabı öyle bir hutbe-i kudrettir ki, her bir kelimesi bir mucizeyi gösterir. O hutbe içinde yardımlaşma ve tesanüd, bir Rahîm-i Mutlak'ın imzasıdır." şeklinde izah ediyor.⁸

Tabiattaki göz kamaştırıcı ahenk; yaşadığı âleme ibretle bakabilen bir insan için; muhteşem sanat eserlerinin sergilendiği bir teşhir salonu

olarak düşünülebilir. Bu bilgiler ışığında düşünen insan için tabiat; yalnızca herhangi bir tür için sadece bir hayat sahası (habitat) değil; aklını kullanabilenler için bir anlam platformudur. Yaşadığımız âleme ibretle bakabilenler şu sorularla yüzleşmeli ve cevap aramalıdır:

- Bu kadar düzenli bir iş birliği, sadece kör tabiat kanunlarıyla açıklanabilir mi?

- Bir canlının başka bir canlı için yaşaması, hormon marifeti bir içgüdüyle izah edilebilir mi? Zira bu sorunun ardından "Hormonlarda bu tesiri var eden biyolojik ve kimyevî sebeplerin arkasındaki asıl kaynak nedir ve bu kadar ölçülü ve hassas bir ayarda nereden verilmiştir, niye verilmiştir?" sorularının da cevabının ikna edici olarak verilmesi gerekir.

- Vicdanlı gibi davranan mikro ve makro çaplı sis-

temlerin, vicdandan yoksun bir kâinatta kendi hâline ortaya çıkması mümkün mü? Bu sorunun da cevabını yine Kur'ân-ı Kerîm şöyle veriyor: "Şüphesiz göklerde ve yerde müminler için Allah'ın kudret ve hikmetine dair çok deliller vardır. Siz insanların yaratılışınızda ve Allah'ın dünyanın her tarafında yaydığı canlılarda, kesin bilgiye ulaşıp gerçekleri tasdik edecek kimse için deliller vardır." (Câsiye, 45/3-4)

Bediüzzaman Hazretlerinin izahıyla bitirelim: "Kendi nefesine bak; nasıl ki bütün cihazatın, birbiriyle yardımlaşır. Kâinata bak; nasıl ki umum mevcudat, birbirine yardım ediyor. Demek bu şefkatli yardımlaşma, bir Rahîm-i Mutlak'ın varlığına şahadet eder."⁹

Kaynaklar

1. Said Nursi, B. (2009): *Şualar*, Âyetü'l-Kübrâ, R.N.K. Şahdamar Yayınları, s. 123-220. Üsküdar, İstanbul.
2. Simard, S. (2021): *Finding the Mother Tree: Discovering the Wisdom of the Forest*, Knopf Canada.
3. Said Nursi, B., a.g.e.
4. Grutter, A. S. (2020): Cleaning mutualisms in the marine world. *Annual Review of Marine Science*.
5. Palmer, T. M. et al. (2018): A keystone mutualism underpins tropical forest biodiversity. *Science Advances*.
6. Said Nursi, B., a.g.e.
7. Elmore, S. (2007): Apoptosis: A Review of Programmed Cell Death. *Toxicologic Pathology*.
8. Said Nursi, B., a.g.e.
9. a.g.e.

Tecdîd Yamaçlarından Ruhun Seyri: Ruhun Ufkuna Yürümek

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin tecdid ufkunda şekillenen ve onun pırlanta külliyyatında hayat bulan "ruhun ufkuna yürümek" tabiri, hem mânâ hem de estetik açısından müstesna bir ifadedir. Bu ifade, insanın manevî yolculuğuna dair en derin hakikatleri, kelimelerle resmedilmiş bir tablo gibi önümüze serer.

Din, insan ruhunun derinliklerinde yankılanan anlam arayışının, ilahî bilgi ile yoğrulmuş cevabı ve sonsuzluğa uzanan mukaddes bir köprüdür. Bu köprü, yalnızca zamanın ve mekânın sınırlılığını aşmakla kalmaz; insanı, en yüce hakikatlerin ışığında şekillendirir, ruhunu ebediyetin berrak pınarlarıyla yıkar.

Evet din, kaynağı gereği daima capcanlı ve taze bir cevherdir. Zamanın yıpratıcı etkilerine maruz

kalmaz. Ruhu berrak, gönlü arı duru olan kimseler, dinin emirlerini ilk defa duyuyormuş gibi derin bir heyecan ve tazeliikle hissedebilirler. Ancak öyle zamanlar olur ki, temsil keyfiyetinden nasibi ni alamamış bî-idrak kimselerin dinî ve içtimaî hayatta hoyratça bıraktıkları izler; mektepteki gayesizlikle, mih-raptaki liyakatsizlikle ve tek-kedeki bağnazlıkla birleşerek tasavvur dünyamızda telafisi güç gedikler meydana getirir.

Bu yaralar, vicdanların kör-relmesine ve gönüllerde hakikatın berraklığını yitirmesine neden olur. Hayatımıza sinsice nüfuz eden ülfet, baş köşeye kurulur ve ruhun derinliklerini besleyen ilahî neşveyi gölgeler. İşte gafletin bu kuşatması altında, insanlık, dinin o saf ve nezih ikliminden gitgide uzaklaşır, kendi özüne yabancılaşır ve ruhunun derinliklerindeki o sonsuz çağır-yı duyamaz hâle gelir.

Dini idrakteki bu donukluk aslında tecdit anlayışının da gerekçesini teşkil ediyor gibidir. Islah ve tecdit; aslında dinin özüne veya hakikatine dair değil, onu algılama, anlama, yorumlama ve yaşama biçimlerine yöneliktir. Yenilenmesi gereken, dinin değişmeyen hakikatleri değil; insanın o hakikatlere yaklaşımı ve kavrayışdır. İşte revizyoner fertlerin misyonu tam da böyle zor ve sıkıntılı dönemlerde ortaya çıkar ve anlam kazanır. Dinî terminolojide müceddid olarak karşılığını bulan bu ıslahçı fertler, hayatlarını dinin hakikatlerine dair yıkılan köprüleri onarmaya, insanla Rabbi arasındaki engelleri kaldırmaya ve bu ilahî hakikatleri

çağın diliyle yeniden yorumlamaya kendini adanmış kimselerdir. Ve onların mücadelesi, derinlere kök salmış bir binayı yıkıp yeniden inşa etmeye değil, üzeri tozla kaplanmış, temelleri sağlam bir yapıyı aslına uygun şekilde restorasyona sokmaya dairedir.

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin tecdid ufkunda şekillenen ve onun pırlanta külliyyatında hayat bulan *"ruhun ufkuna yürümek"* tabiri, hem mânâ hem de estetik açısından müstesna bir ifadedir. Bu ifade, insanın manevî yolculuğuna dair en derin hakikatleri, kelimelerle resmedilmiş bir tablo gibi önümüze serer. Hocaefendi'nin üslubu, yalnızca klasik İslâm düşüncesinin hikmet dolu derinliklerini değil, Osmanlı edebiyatının estetiğini ve modern Türk edebiyatının tınısını da bünyesinde barındırır. Onun dilinde semboller, tasavvufi remizlerle buluşarak, okuyucunun ruhunu mest eden bir ahenk oluşur. Veciz ifadeleriyle kalbe hitap eden bu üslup, yalnızca akıllı değil, ruhu ve gönlü de harekete geçirir. Tasvir ettiği hakikatler, kelimelerin ötesine geçerek okuyucunun zihin dünyasında ışık saçan birer hikmet yıldızı olur. Dilindeki ince nakışlar; onun nev'i şahsına münhasır yönleriyle okuyucuyu derin bir tefekkür iklimine davet eder. Onun özgünlüğü, kullandığı tabir ve kavramların orijinalliğinde; kuşatıcılığı ise bu tabirlerin mânâ ve muhteva bakımından kazandığı derinlikte kendini gösterir. Bir kavramın bu özellikleri taşıması, onun sanatsal değerini zirveye taşır.

İşte Hocaefendi'nin düşünce dünyamıza kazandırdığı *"ruhun ufkuna yürümek"* gibi nice tabir vardır ki, onun engin dil ve düşünce dünyasının zarif bir tezahürüdür; insanı hem kendi özüne döndürür hem de sonsuzluğun ufuklarında kanatlandırır.

M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin vefatından sonra onun, özellikle hayırla yad ettiği kimseler için özel bir nezaketle kullandığı *"ruhun ufkuna yürüdü"* tabirini; onun edebî, irfânî ve hikemî derinliğiyle birlikte tefekkür etmeye çalışmak önem arz etmektedir. Bu tabir, sadece bir sözcük öbeği değil, âdeta mânânın özüne dokunan bir hikmet tınısı gibidir. Zâhidâne bir marifetle harmanlanmış bu tabir, âdeta estetiğin büyüleyici zarafeti ile ince ince dokunmuştur.

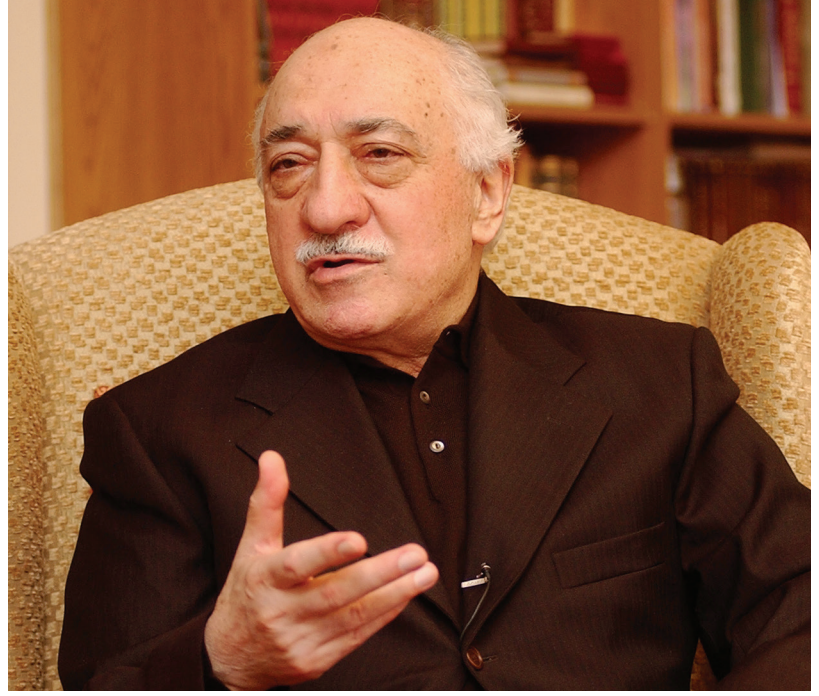
Geçmişin İrfanını Geleceğe Taşıyan Din Dili

Geleneğimize dikkatli bir nazarla bakıldığında, nitelikli âlimlerimizin kalemlerinden veya dillerinden dökülen birçok vecizenin aslında dinin temel kaynaklarından süzüldüğü görülür. Zira bu veciz sözler, çoğu kez Kur'ân'daki bir âyete yahut bir hadis-i şerife dayanırlabilececek niteliktedir. Bu yönüyle bu veciz sözlerin; aslında geleneğimizde kök saldıklarını, oradan kuşandıklarını feyizle de geleceği kanatları altına aldıklarını hem geçmişin hikmetini hem de yarının ümidini birlikte yüklediklerini söylemek mümkündür.

Allah Resûlü'nden (sallallâhu aleyhi ve sellem) Berâ b. Âzib (radıyallâhu anh) tarafından nakledilen ve *el-Müsned, Sünenü Ebî*

Dâvûd gibi güvenilir kaynaklarda, sahîh bir isnatla zikredilen uzunca bir hadis vardır.¹ Allah Resûlû'nün; mü'min ve kâfirin ölümleri esnasında gerçekleşen bir takım ahvâli ayrı ayrı gözler önüne serdiği bu uzunca hadisin bir noktasında şöyle bir anlatım vardır: "Mü'min bir kulun dünya ile alâkası kesilip, âhirete yönelmeye başladığı zaman kendisine semadan yüzleri güneş gibi parlayan beyaz yüzlü melekler iner. Beraberlerinde de cennet kefenlerinden bir kefen ve cennet kokularından da bir koku bulunur. Nihayet melekler o kişiden gözün görebildiği kadar uzak bir mesafede otururlar. Sonra ölüm meleği gelir ve o kişinin başının yanında oturup, şöyle der: Ey gönül huzuruna ermiş ruh! Allah'tan bir mağfirete ve bir hoşnutluğa gitmek üzere (bedenden) çık! Onun canı, su kabından damlanın akması gibi akararak çıkar. Ölüm meleği de o canı alır..."

Hocaefendi'nin, benim tercüme verirken "*gözün görebildiği kadar uzak bir mesafe*" olarak tanımladığım حَتَّى يَجْلِسُوا مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ nebevî ifadesinden haberdar olduğu ve hadis-i şerifte ifade buyurulan o ufku nitelikli bir tanımlama ile gelecek nesillere taşıdığı anlaşılmaktadır. Evet, onun anlatımlarında semboller ve tasavvufî kavramlar sıkça yer alır. Dinî-tasavvufî gelenekte kullanılan ve en üst mertebesi "bekâ billah" olarak tanımlanabilecek "ruhun âlem-i berzahtaki sırlı yolculuğunu", muasır bir dille buluşturmuştur. O bu kullanımla ruhun yolculuğunu, kendinin ilahî

hakikate olan hasreti ve içsel arayışı ile mezcederek, modern bir bağlama taşımıştır. Semboller aracılığıyla, okuyucunun veya dinleyicinin kendi iç dünyasında bir yolculuk yapmasını amaçlamıştır.

Derin Anlam Katmanları ve Veciz İfade Gücü

Hocaefendi'nin üslubu, anlam katmanlarının zenginliğiyle gönüllerde iz bırakır. İlk bakışta sade ve anlaşılır görünen ifadeleri, derinlemesine düşünüldüğünde çok boyutlu ve çağlar üstü bir derinlik sunar. Her kelime, bir cevher gibi işlenmiş; her cümle, ruh ve akıl için ayrı bir mânâ âlemi açan veciz bir anahtar olmuştur. Onun sözleri, hem ilim erbabının kalbine hitap eden incelikte hem de gönüllü manevî arayışla yanıp tutuşan herkes için erişilebilir bir hikmetle bezenmiştir. Bu, onun dilini sadece bir ifade aracı olmaktan çıkarıp, insan ruhunun derinliklerine işle-

yen bir tefekkür aynasına dönüştürür.

Bu bağlamda bu tabir, kişinin dünya hayatını tamamladığını ve yepyeni bir yolculuğa koyulduğunu ifade eder. Öyle ya, hayatı da ölümü de yaratan Allah'tır. Dinî perspektife göre insan ruhu dünyadaki görevini tamamladığında yeni bir boyuta geçer. Bu anlamda, "ruhunun ufkuna yürümek," dünya hayatının ruh için bir son değil, daha yüksek ve ebedî bir yaşamın başlangıcı olduğunu tanımlar. Hocaefendi'nin bu ifadeyi kullanarak; dünya hayatının bir süreç olduğunu ve her ruhun mahiyetindeki câmiyyet itibarıyla, ebedî yurdu hedefleyen bir bekâ yolculuğunu deneyimleyeceğini dikkatlere sunmak istiyor gibidir.

Şiirsellik ve İç Ahenk

Hocaefendi'nin dili, klasik edebiyatın şiirsel tınlarını muhataplarıyla buluşturur. Dili, Arapça ve Osmanlı Türk-

çesinden izler taşısa da ağır-laştırılmış bir anlatımdan da uzaktır. Anlatımı, bir yandan şiirsel bir akıcılık barındırırken, diğer yandan dinleyicinin veya okuyucunun gönlünde bir tesir bırakmayı amaçlar. Mesela, ancak başarılı şairlerde görebileceğiniz üzere; aynı terkiib içinde, “rûh” gibi insanoğlu için bilinmezlikler içeren çok buudlu bir kavramı, o enginlikle ahenk oluşturabilecek “ufuk” kelimesiyle mezcetmesi, muhatabın içsel bir ritim yakalamasına yardım eder. Ruhun bekâ yolculuğu, sınırının ötesinde kalan, ulaşılması arzu edilen bir hedef olarak kullanılırken, burada ruhun nihaî yolculuğuna işaret eder. “Yürümek” ise zorlayıcı bir uğraş ya da ızdırap dolu bir kaybedişten ziyade bilinçli, iradî ve hazırlıklı bir geçişi ifade eder. Bu ifade, diğer ölüm tanımlarından farklı olarak, ölümün yıkıcı veya sonlayıcı bir olay olmadığını; ruh için yeni bir başlangıç ve hayat olarak algılandığını vurgular.

Okuyucuya Hitap Eden Samimi ve Öğretici Ton

M. Fethullah Gülen Hocaefendi, bir yol gösterici ve bir hikmet erbabı mürşit olarak seslenir. Aslında onu hiçbir zaman öyle bir iddiası ya da beklentisi olmasa da muhatapları onun edebî dünyasında gezinirken bir mürşidin samimiyetini ve kucaklayışını hissederler. O her ne kadar irşadî bir üslup kullansa da karşısındaki kişinin duygu dünyasını dikkate alma hassasiyetinden de geri kalmaz. Bu üslup, okuyucuyu rahatsız etmeden, yargılamadan kendi

iç dünyasına yönelmeye teşvik eder. “*Falanca kişi ruhunun ufkuna yürüdü.*” derken; “*Aman dikkat edin, âhiret hayatı var, hesap-kitap var, kendinizi o yolculuğa hazırlayın.*” der gibidir. Öğreticilik, didaktiklikten uzak ve daha çok, bir öğretmenin içtenlikle öğrencisinin ruhunu okşamasına benzer.

Benzer Bir Kullanım Olarak “Ruhun Derece-i Hayatı”

“Ruhun derece-i hayatı” ifadesi, ruhun sahip olduğu varoluşsal derinlikleri ve ruhanî hayatın çeşitli katmanlarını ima eder.² İslâmî maneviyatta ruhun dereceleri, insanın Allah’a olan yakınlığına ve içsel olgunluğuna göre yükselir. Ruh manevî bir vüsat kabiliyetine sahip olarak yaratılmıştır. Bu vüsat onun hedeflerini ve ideallerini destekler. Onun sonsuzluk arayışı da yine bu vüsat kabiliyetine râcidir. Bu bağlamda, “ruhunun ufkuna yürümek” ifadesi, kişinin imtihanlarla dolu dünya hayatını geride bırakarak asıl hedefe, yani sonsuzluğa yönelişini tanımlar. Ruh, beden eşliğinde hayat derecelerini bir bir kat eder ve ölüm hakikatiyle birlikte bedenden sıyrılır ve yeni bir yolculuğa yelken açar. Bu yolculuk bu ifadede “ufuk” olarak tabir edilen insan idrakinin ötesindeki bir aşamadır. Bu aşamalar, ruhun kabiliyetlerinin zirveye ulaşması, kişinin kendi içindeki özüne yaklaşması ve nihayetinde Allah’ın huzuruna varmasını temsil eder.

Dünya-Ukbâ Dengesi Bağlamında Ruhun Yolculuğu

İnsan, ruh ve bedenden mü-

teşekkil bir varlıktır. Bu birliktelik, yüce yaratıcının rolleri halk etmesiyle bir ahenge kavuşmuştur. Bu denge doğrultusunda beden fenaya taliptir. Ruh ise bekâyı arzular. Ruhun berzah yolculuğundaki vuslatının sınırlarını belirleyecek olan ise dünya hayatında tecrübe ettiği imtihanlardır. Yani her bir insanın ruhu, tabiri caizse dünya hayatındaki karnesine göre âhiret hayatında kendi ruhunun ufkuna yürüyecektir. “Men cehede vecede.” darb-ı meseli muvacehesinde kişi dünya hayatında ne kadar cehd ve gayret ediyorsa, o derecede ruhunun ufkunu yüceltecektir.

Sonuç olarak, M. Fethullah Gülen Hocaefendi’nin hayatının her aşamasında kendini gösteren “tecdid” anlayışı, onun dilinde ve kavramlarında da yankısını bulur. O, sadece bilgi aktaran bir öğretici değil, muhataplarının iç dünyasında derin bir yankı uyandıran, düşünce ve ruhsal yolculuklara kapı aralayan bir ıslahçıdır. Bu yönüyle, onun tecdit ufku, bir fikirden öte, insan ruhunu inşa eden bir diriliş çağrısıdır.

Dipnotlar

1. *el-Müsned*, Ahmed b. Hanbel, IV, 287, 288.
2. Bkz. *Lem’alar*, On Yedinci Lem’a, On Dördüncü Nota) “*Hayvaniyetten çık, cismaniyeti bırak, kalb ve ruhun derece-i hayatına gir. Tevehhüm ettiğin geniş dünyadan daha geniş bir daire-i hayat, bir âlem-i nur bulursun.*”

İrşad ve Mürşid-2

Mürşid, dava ve düşüncesini herhangi bir beklentiye girmeden tam bir adanmışlık ruh hâleti ve ölesiye bir gayretle hemen her zeminde mırıldanıp duran ve ulaşanla ulaşılacak olan arasında bir köprü insanıdır. O, ücretlere, bedellere, mükâfatlara, ödüllere karşı her zaman kapalı kalmanın yanında, talepsiz gelen maddî ve mânevî bir kısım ihsanları da çevresindeki hâlis kimselerin gayretlerine bağlayarak hep onları nazara verir; bütün mevhibeleri gönlünde onlarla paylaşır ve mensubu konumunda bulunanları Hak teveccühlerinin birer vesilesi sayar.

M. Fethullah Gülen

Mürşid, dava ve düşüncesini herhangi bir beklentiye girmeden tam bir adanmışlık ruh hâleti ve ölesiye bir gayretle hemen her zeminde mırıldanıp duran ve ulaşanla ulaşılacak olan arasında bir köprü insanıdır. O, ücretlere, bedellere, mükâfatlara, ödüllere karşı her zaman kapalı kalmanın yanında, talepsiz gelen maddî ve mânevî bir kısım ihsanları da çevresindeki hâlis kimselerin gayretlerine bağlayarak hep onları nazara verir; bütün mevhibeleri gönlünde onlarla paylaşır ve mensubu konumunda bulunanları Hak teveccühlerinin birer vesilesi sayar. Bu seviyedeki bir fedakârlık, her zaman tebci edilecek bir fedakârlıktır ama, hakikî mürşid, bu ölçüdeki gayretlerini dahi kat'iyen şâyân-ı takdir görmez, takdir beklemez ve hele asla, hiçbir hareket ve

faaliyetini Allah rızasının dışında dünyevî-uhrevî herhangi bir neticeye bağlamaz. O, Hak karşısında her zaman düz durur; zira bilir peygamberlerin yolunda yürüdüğünü ve bu yolun bir kısım âdâb ve erkânının bulunduğunu, bunların başında da irşadın Hak hoşnutluğuna bağlanması lâzım geldiğini.

Mürşid, muhataplarını bütün hususiyetleriyle bilen ve onları her zaman şefkatle kucaklayan; sevinçlerine, kederlerine iştirak eden; başarılarını alkışlayıp olumsuz yanlarını görmezlikten gelen bir sevgi ve müsamaha kahramanıdır. O, çevresindeki aç gönülleri tatmin etmek ve karanlık ruhları aydınlatmak için her zaman bir buhurdanlık gibi tüter durur, bir mum gibi içten içe “cız cız” ederek hep kendine rağmen yaşar, oturur-kalkar yaşıyorsa zevkiyle soluklanır ve mefkûresini ifade adına hiçbir

fedakârlıktan geri kalmaz: Diriltmek için ölür, güldürmek için ağlar, dinlendirmek için hamarat gibi çalışır ve çevresindekileri ebediyete uyarma yolunda dur-durak bilmeden hep koşar; koşar ve ne yaldızlı takdirlere ne de insafsız tenkitlere önem vermez. İltifat gördüğünde “aman estağfirullah”la mukabelede bulunur. Tepki ve tenkitleri de “eyvallah”larla karşılar ve yoluna devam eder.

Mürşid, derecesine göre maddî-mânevî, dünyevî-uhrevî değişik bilgilerle mücehhez, farklı konuları muhataplarıyla müzakere edecek kadar yetenekli ve onların problemlerine alternatif çözümler getirecek seviyede de bir bilgedir. Hâcegân ekolünün büyükleri, o günün mektepleri diyebileceğimiz medreselerde okutulan bütün ilimlerden icazetli müstaidleri irşadla tavzif ediyor, tekye ve zaviyelerini, kalb ve kafa izdivacına muvaffak olmuş, fizikî âlem kadar metafizik dünyalara da açık bulunan bu gönül insanlarıyla birer Hızır çeşmesi hâline getiriyorlardı. Bize göre, bu ölçüdeki insanlarla gerçek derinliğine ulaşmamış irşad yuvaları birer harabe, bu yuvalarda irşad hikâyeleri anlatanlar birer aldanmış ve bu nursuz mekânlara sürüklenen yığınlar da birer tali'sizdir.

Bir hak eri ne hoş söyler:

Her mürşide el verme ki yolunu sarpa uğratar,

Mürşidi kâmil olanın gayet yolu âsân imiş...

(Niyazî-i Mısırî)

Mürşid, ilim ve marifet ufku itibarıyla ne kadar da

aşkın olsa, telkin, tebliğ ve temsilinde, muhataplarının idrak seviyelerini görüp gözetecek kadar arşyesini ferşiesiyle iç içe yaşayan bir kâmil, nüzûlünü urûca bağlamış bir vâsıl ve tenezzülünde etrafındakilerin sesi-soluğu olmuş kusursuz bir nâsihtir. O, terbiyegerdelerinin duygu, düşünce ve hissiyatlarını gözeterek yapacaklarını yapar ve söyleyeceklerini söyler. Ufkuna ait vâridâtın hususî rengi ya da değişik mülâhazalara bağlı o vâridâtın iğlâk ve iphamıyla muhataplarının düşüncelerini karıştırmadan her zaman uzak durmaya çalışır; çalışır zira hakikî mürşid, Kur'an'ın has bir talebesidir ve Kur'anî olma mecburiyetindedir. Kur'an, yüceler yücesi bir sıfatın sesi-soluğu olmasına rağmen, vâhidî ve celâlî bir tecelli dalga boyunda değil de ehadî ve cemalî bir zuhur çerçevesinde peygamber ufkuna inmiş ve çoğunluğun idrak seviyesine göre insanlara seslenmiştir. Kur'an'ın insanlarla muhaveresi böyle bir tenezzül çerçevesinde cereyan ettiği gibi, onun müstesna mübelliği, mürşidler mürşidi Hz. Ruh-u Seyyidî'l-Enâm'ın (aleyhi ekmelüttehâyâ) irşad ve tebliğleri de hep bu üslûba bağlı cereyan etmiştir. O'na isnad edilen bir sözde bu husus vurgulanarak şöyle buyrulur:

نَحْنُ مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ
أُمَرْنَا أَنْ نَكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى
قَدْرِ عُقُولِهِمْ

“Biz nebiler topluluğu, insanların seviyelerine inmek ve onlara anlayabilecekleri bir üslûpla konuşmakla emrolunduk.”

Mürşid, bir hâl insanı ve yaşadıklarını seslendiren bir sadakat kahramanıdır. Zaten, davranışları itibarıyla inandırıcı olmayan bir kimsenin başkalarına bir şeyi kabul ettirmesi de mümkün değildir. Anlatılan gerçeklerin vicdanlarda mâkes bulmasının bir tek yolu vardır; o da gönülden inanmak ve inandıklarını yaşayıp anlatmak. Şu tenbih bu hususu tenvire yeter zannediyorum: Cenâb-ı Hak, Hz. İsa'ya:

يَا عِيسَى! عَظْ نَفْسَكَ فَإِنَّ
أَتَّعَظْتُ بِهِ فَعَظَّ النَّاسُ
وَأِلَّا فَاسْتَحْيِ مَتِي

“Ey İsa! Önce kendi nefsi-ne nasihat et; o bu nasihati tuttuktan sonra başkalarına hayırhâh olmaya çalış; yoksa benden utan.” buyurur. Bu irşad, Hz. Şuayb'ın Kur'an'da geçen:

وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكَكُمْ
إِلَّا مَا أَنْهَأَكُمْ عَنْهُ

“Ben sizi menettiğim bir hususta size muhalif düşmek istemem.” ifadeleriyle de tam bir uyum arz etmektedir. ❏

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ عِبَادِكَ الْمُخْلِصِينَ
الْمُخْلِصِينَ وَشَرَفْنَا بِاتِّبَاعِ سَيِّدِ
الْمُخْلِصِينَ عَلَيْهِ أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَأَكْمَلُ
السَّلَامِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الْكَرَامِ

Sızıntı, Eylül 2000

Hâdimliğin Hassas Terazisi

Artık görev yok, makam yok, imza yetkisi yok. Ama içimde hâlâ o vazifelerin sessiz tartısı var. Belki de en sahici görev, tam da şimdi başlıyor: Geçmişe dönüp, göz ardı ettiğim hesapları yeniden tartıya koymak. Ve ilk defa, geç kalmış bir gözyaşıyla, içinden geçerek bir dua etmek: “Rabbim, hesabımı kolay eyle...”

Bir gün, eski bir dostla sade bir çay eşliğinde geçmişe konuştuk. Ömrümün yarısından fazlasını içine almış bir yolculuğu anlatıyordum. Çocukluğumdan beri Hizmet hareketinin içinde olduğumu gerek lise gerek üni-

versite yıllarından itibaren çeşitli vazifeler üstlendiğimi, müdür yardımcılığıyla başlayan yöneticilik sürecimin son durakta bir genel müdürlükle nihayetlendiğini paylaştım. Karşımda sessizce dinleyen dostum lafın arasında birden sordu:

Şimdi o geçmişe dönüp bakınca, gururla hatırladığım her makamın ardında, yeterince derin düşünülmemiş bir âhiret muhasebesi olduğunu fark ediyorum.

“Peki, hangi görev verildiğinde en çok üzüldün ve ağladın?”

Saniyelik bir duraksama... Bir kayaya bodoslama çarpma şaşkınlığı...

Soru basit görünse de kalbimde derin bir boşluğa çarptı. Cevabım mahcubiyet dolu bir sessizlikti: Hiçbiri.

Herhangi bir görev bana verildiğinde ne üzülmüş ne de ağlamıştım. Hiçbir makam beni sarsmamış, içimi titreten bir korkuya yol açmamıştı. Hatta tam aksine; çoğunda bir iç sevinç duymuş, takdir edildiğimi hissederek mutlu olmuştum.

Oysa bizim geleneğimizde vazife talep edilmez, verilir. Ve her vazife, omza konan bir yük demektir. Aileden, şahsî hayattan, konfordan, alışkanlıklardan ve bazen dostluklardan feragat etmektir. Hizmet kültüründe görev bir ayrıcalık değil, bir imtihandır. O yüzden Fethullah Gülen Hocaefendi, en üst düzey yöneticilere “hâdim” derdi — hizmet eden, hizmetkâr.

Bu, sadece kavramsal bir tercih değildi. Bir terbiye biçimiydi. Çünkü yöneticilik, çoğu zaman dışarıdan görüldüğü gibi bir yükseliş değil, bir içeriye doğru inişti. Benliğin değil, mahviyetin büyümesi gerekiyordu. Ama itiraf etmeliyim ki: Görev aldığım da içimde sık sık sevinç oluşmuştu. Bir adım daha “yukarı” çıkmanın heyecanı... Oysa vazifedeki

her yükseliş, aslında dipten başlayarak her basamakta sürekli ağırlaşan yüklerle çıkılması gereken bir sorumluluk kuyusunun merdiveni idi.

Arkadaşımın sorusu beni günlerce düşündürdü. Asıl mesele, hangi görevde ağladığım değil; neden hiç ağlamadığımdı. Çünkü ağlamak farkındalığın bir işaretiydi. Görevin ağırlığını idrak etmiş bir kalb neşeyle değil, bir ürpertiyle çarpardı. Çünkü her unvan, hesap gününü daha uzun ve daha çetin yapacaktı.

Şimdi o geçmişe dönüp bakınca, gururla hatırladığım her makamın ardında, yeterince derin düşünülmemiş bir âhiret muhasebesi olduğunu fark ediyorum. Ve içimde şöyle bir cümle yankılanıyor: *“Belki de ağlamam gereken yerde güldüm, sarsılmam gereken yerde gururlandım.”*

Artık görev yok, makam yok, imza yetkisi yok. Ama içimde hâlâ o vazifelerin sessiz tartışması var. Belki de en sahici görev, tam da şimdi başlıyor: Geçmişe dönüp, göz ardı ettiğim hesapları yeniden tartıya koymak. Ve ilk defa, geç kalmış bir gözyaşıyla, içimden geçerek bir dua etmek:

“Rabbim, hesabımı kolay eyle...”

Her makam, bir mesuliyettir. Her unvan, bir hesabın habercisi...

En ağır hesap, en çok alkış aldığımız anlar içindir.

Feraset ve Takva Sahibi HÂFİZ İBRAHİM KILIÇ Hocamız

İbrahim Hocamız, Kestanepazarı'nda hatiplik görevini yürütmenin yanında, tecvid ve talim hocası olarak talebelerin Kur'ân-ı Kerîm'i en güzel şekilde öğrenmeleri için gayret gösterirdi.

Ben, ilkokuldan sonra köyümüzdeki Kur'an Kursunda Kur'an'ı öğrenmiştim. Daha sonra 1960'ta İzmir'in Kemeraltı semtinde bulunan, "İmam-Hatip ve İlahiyata Talebe Yetiştirme Derneği"ne bağlı bir öğrenci yurduna gittim. Tarihî Kestanepazarı Camii meşrutasında bulunan bu müessesede o zamanlar Arapça, Hadis, Tefsir, Tecvid, Tâlim vs. dersleri verilirdi. Ayrıca orası resmî bir Kur'an Kursu idi. Zaten biz ne öğrenmişsek oradan öğrendik ki, biz oraya "Kestanepazarı Üniversitesi" derdik.

İzmir'in tarihî ve manevî dokusunda derin izler bırakan bu mekânın önemli şahsiyetlerinden birisi de hiç şüphesiz Hâfız İbrahim Kılıç hocamızdır.

Doğumu ve Eğitimi

Hâfız İbrahim Kılıç hocamız, 1 Ocak 1903 yılında Antalya, Akseki'de doğmuştur. Buranın eski adı *Marla*'dır. Bunun "*Dîvânü Lugâti't-Türk*" sözlüğündeki anlamı "*Yüksek Ulemalar Diyarı*" olup o dönemin önemli ilmiye merkezlerindendir. *Sarveliler*, *Mecidiye*, *Hacı Osman Efendi* (*Sarıhacılar*) gibi talebe okutan medreseler, adları en çok bilinenlerdir. İbrahim hocamızın hangi

medresede eğitim aldığını tam bilmiyoruz. Ancak, baba adı Osman olması itibarıyla muhtemelen *Hacı Osman Efendi Medresesi* olmalı. Dolayısıyla ilmî bir geleneğe sahip bir ailenin çocuğu olan İbrahim hocamız çocukluk yıllarından itibaren Kur'an'a gönül vermiş, hâfızlık eğitimini tamamladıktan sonra da ilim yolculuğunu sürdürmüş ve İzmir'e yerleşmiştir.

İzmir'de yaşadığı dönemde meşhur Menemen hadisesi vuku bulmuş. Bu yüzden onu da bir şakî gibi trene bindirip mahkemeye götürürlerken trenden atlayarak kaçmış ve böylece kendisini yanlış bir ithamdan kurtarmış. Bu dramatik hadise, onun hayatının dönüm noktalarından biri olup inancındaki samimiyeti ve cesareti göstermesi bakımından da önemlidir.

Onun hayatında takva ve istikamet en belirgin özelliklerdendi. Camiye gelirken yolun bir bölümünü otobüsle gelir, diğer kısmını ise elinde bir değnek; gözünü haramdan sakınmak için başını öne eğerek yürür ve sokakların kalabalığına karışmadan sessizce gelirdi.

İbrahim Hocamız, Kestanepazarı'nda hatiplik görevini yürütmenin yanında, tecvid ve talim hocası olarak talebelerin Kur'an-ı Kerim'i en güzel şekilde öğrenmeleri için gayret gösterirdi. Güzel ve etkileyici sesiyle okuduğu hutbeler, cemaat üzerinde derin izler bırakır, hutbenin sonunda Resûlullah Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu beyitle methederdi:

"*Belağa'l-ûlâ bi-kemâlihî* (O'nun -sallallâhu aleyhi ve

sellem- Kemâliyle en yüce dereceye ulaştı.)

Keşefe'd-dücâ bi-cemâlihî (Cemâliyle karanlıklar aydınlığa kavuştu.)

Hasünet cemî'u hısâlihî (Zatça bütün hasletleri güzeldir kesin.)

Sallû aleyhi ve âlihî (Allah'ın rahmeti O'na ve Âl-i Beytine olsun deyin.)"

O bu beyitleri okurken, içtenliği ve ihlasıyla cemaati duygulandırır, camide manevî bir havanın esmesine vesile olurdu.

İbrahim Hocamızın talebelerine karşı tavrı hem ciddiyet hem de şefkat yüklüydü. Başarısız olan öğrencilere bazen "*Şapili*" diyerek latife yapardı. Kendisine bir gün "*Şapili*" ne demek diye sordüğümüzda, gülümseyerek, "*Kulaklarını şıplıdatan işlek sıpası demek.*" dedi.

Bu kursun öğrencileri, yaz döneminde zaman zaman *Aşağı Şakran Köyü*'ne kampa götürülürdü. Bu köyün camii tam denizin kıyısındaydı. Burada öğleye kadar ders okunur, ardından hep birlikte denize girilirdi. Orada İbrahim Hocamız ilk defa denize girdiğinde suyun kaldırma kuvvetine hayret etmiş ve kendine has şivesiyle: "*Hikmetullah, Allah Allah! Kaldereyoo, Kaldereyoo...*" diyerek hayranlığını dile getirmişti. Daha sonra bu söz, öğrenciler arasında uzun süre latife konusu olmuştu.

İbrahim Hoca'nın Rüyası

Bu zât aynı zamanda kalb ehli, feraset sahibi biriydi. Onun ferasetine dair en çarpıcı örneklerden biri, Fethul-

lah Gülen Hocaefendi'nin İzmir'e tayininden kısa bir süre önce gördüğü rüyadır. Rüyasında Ege Ovası susuzluktan yanmaktadır. Dereler, çaylar kurumuş, otlar gazele dönmüş, Rahmetin parmak uçları kuyular, kovalar, kırbalar susuzluktan kurumuştur. Hayvanlar aç, susuz bağışmakta olup çobanlar çaresizlikten kıvrınmaktadır. Âdeti "*yer demir gök bakır*" bir vaziyette iken birden önlerindeki dereye su gelir. Hayvanlar suya doğru koşuşunca çobanlar engel olurlar. O anda İbrahim Hoca çobanlara; "*Bırakın da hayvanlar su içsin!*" der. Ancak onlar "*İzin yok hocam!*" derler. Sonra derenin çevresi yavaş yavaş yeşillenmeye başlar. Otlar yeşerip her taraf çemenzara dönünce çobanlar "*İzin çıktı! İzin çıktı!*" diye bağırmaya başlarlar. O anda İbrahim Hoca, "*Bu su nereden geliyor?*" diye sorar. Onlar da "*Erzurum'dan.*"¹ derler.

Bu rüyadan iki ay sonra Hocaefendi İzmir'e, Ege Bölge Gezici Vaizi olarak atandı. Aynı zamanda Kestane-

pazarı'ndaki Kur'an Kursu, İmam-Hatip ve İlahiyata Talebe Yetiştirme Derneğine de müdür tayin edildi.

Normalde vaizler, Kestane pazarı'nda vaaz kürsüsünde konuşmalarını yapar, ardından da İbrahim Hocamız hutbeyi okurdu. Hocaefendi cuma günü vaazını verdikten sonra aynı minval üzere İbrahim Hocamız yine hutbeyi okudu. Namazın hemen bitiminde "*Yeni vaizimiz neredi?*" diye sordu. "*Erzurumlu!*" cevabını alınca, hayretle "*Rüyam gerçekleşti!*" diyerek tebessüm etti. Hocaefendi'ye çok hayranlığı olan bu insan, ondan sonra "*Bu işin ehli geldi*" düşüncesiyle sanırım bir daha hutbeye çıkmadı.

Mehmet Ali Şengül Hocamızın da onunla ilgili şöyle bir hatırası vardı. Kendisi, Denizli'de hâfızlığını bitirmiş. Yaşı geçmiş olmasından dolayı dışarıdan imtihan verip İmam-Hatip Okulunu bitirmek için Kestane pazarı'na gelmiş. Fakat bu arada askerliği geldiği için askere gitmiş. Terhis olduktan sonra geri geldiğinde, bakar ki

hâlâ ismi silinmemiş, kaldığı yerden devam etmiş. Müezzinliği Yaşar Tunagür Hocamız zamanında o yaparmış. Ancak o döndüğünde Yaşar Hocamızın yerine Hocaefendi gelmişti. Henüz Hocaefendi ile tanışmadan onun Türk Ocağında verdiği "*Kur'an ve İlim*" konferansını dinlemiş. Orada Hocaefendi'ye hayran olup şöyle dua etmiş: "*Allah'ım ölünceye kadar bu zatla beraber bana hizmet etme fırsatı lütfeyle!*" Mesele nin bundan sonrasını ise M. Ali Hocamız şöyle anlatıyor: "*Bir cuma günü İbrahim Hocamızla imam odasında otururken bir talebe geldi ve 'İbrahim Hocam, Fethullah Hocam çok rahatsız, hutbeyi sizin okumanızı söyledi.' dedi. İbrahim Hoca da bana, 'Hâfızım varken bu işler bize düşmez, hem biz yaşlandık, minberin merdivenlerinden düşeriz.' dedi. Ben, 'Hocam hazır değilim, çıkamam!' dedim. Bana 'Biz sizi böyle diyesiniz diye mi yetiştirdik.' deyince mecbur kaldım. Bir de baktım Hocaefendi başını sarmış müezzin mahfilinde. Çok sıkılsam da hutbeyi okudum. Namazdan sonra Ho-*

caefendi beni tahta kulübeye çağırıldı. O vesileyle Hocaefendi ile tanışmış oldum.”²

O dönemin talebelerinden Halil Mezik hocamızın İbrahim Hocamızla alakalı bir hatırası da şöyle: Hocaefendi 1966 baharında Kestanepazarı'na geldiği zaman bütün talebeler kendisine kuşkuyla bakarlar. Çünkü Hocaefendi o zaman henüz 27 yaşında ve diğer hocalara göre çok genç. Ancak yaşı genç olmasına rağmen kendisine saygı uyandıracak 60-70'lik büyük zatların vakar, ciddiyet ve heybeti vardı. Bundan sonrasını Halil Hoca şöyle anlatıyor: “Kestanepazarı Camii'nin imamı İbrahim Kılıç Efendi bir gün bize; ‘Bu yeni hocada ben bir şeyler seziyorum, onun hakkında tavsiye mektubu da aldım.’ dedi. Bu mektubu Yaşar Tunagür Hoca, İbrahim Hoca'ya göndermiş. Mektubunda ‘Size öyle bir hoca gönderiyorum ki o adam devrin sahabesidir.’ demiş. İbrahim Hoca hem o mektuptaki ifadelerden hem de Hocaefendi'nin takvasından elde ettiği malumatla ondaki cevheri fark etmiş olacak ki yavaş yavaş tavsiyelerde bulunarak bizi Hocaefendi'ye yaklaştırmaya başladı. Tabii çocuk olduğumuz için pek de meselenin ehemmiyetini anlayamıyorduk. Ancak bir müddet sonra Hocaefendi tehzib-i ahlâk dersleri vermeye başlayınca onu sevmeye ve ona ilgi duymaya başladık.”³

Besmelesiz Et Meselesi

Kestanepazarı talebe hizmetlerinde Hocaefendi geldikten sonra gözle görülür bir farklılık oluşmaya başlamıştı. Bu durumda gıpta ile hem-hu-

dut olan çekememezlik işin içine girdi ve bazı kimselerde rahatsızlık başladı. Besmelesiz kesilen etler konusunda gösterilen hassasiyet bile tartışma konusu yapılmış, hutbelerde Hocaefendi'ye saldıranlar olmuştu.

Hâlbuki Hocaefendi, İzmir Mezbananesine bizatihi giderek gözlem yapmış ve hayvanların kesilmesinde Besmele çekilmediğini görmüş. Onun için Kestanepazarı'nın yurt idaresine, “Bu talebelerimiz yarın millete İslâmiyet'in rehberliğini yapacaklar, bunlara Besmelesiz et yedirmek çok yanlış. Biliyorsunuz, ben öğrencinin yemeğinden yemiyor, yemekhaneye gitmiyorum. Yani ben helal eti kendim için istemiyorum. Bana izin verin, ben Besmele ile keseyim, mutfağa teslim edeyim.” dedi. Bu mevzu ele alan muhalif cephe- den bir imam Cuma hutbesinde; “Besmeleli mi, Besmelesiz mi demeye gerek yok sen önüne gelen eti Bismillah der, yersin. Kestanepazarı'ndaki bu yeni hoca, bunları nerden çıkarıyor anlamadım.” diyerek yakışık- sız ifadeler kullanmış. Oysaki Kur'an-ı Kerim; “Allah adına kesilmeyen (Besmelesiz kesilen) hayvanın etini yemeyin! Bu, Allah yolundan çıkmaktır, isyandır.” (En'âm, 6/121) âyetiyle bunu açıkça ifade ediyordu. İbrahim Hocaefendi bu durumdan büyük üzüntü duymuş, hatta bu sıkıntılar sebebiyle ellerini açarak Allah'a sığınmış. Onun bu üzüntüsü yüzünden olsa gerek, öbür Cuma Hocaefendi'ye saldıran imam, bu sefer İzmir Müftüsüne saldırmış. Bunun üzerine kendisinin İzmir'in bir

kazasına, hatta oradan da bir köye tayin edildiğini öğrendik.

Aksekili olması itibarıyla, Kestanepazarı'ndaki bu derneğin Başkanı Ali Rıza Güven Amcamız, İbrahim Hocamızın hemşehrisiydi. Bu yüzden onunla ciddi ilgilenmiş ve İzmir Karabağlar'dan bir ev alınmasına vesile olmuştu. O zamanlar İbrahim Hocamız yalnızdı. Bir müddet sonra İzmir Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi, aslen Ürdünlü bir genç olan -ileride Yaşar Tunagür Hocamızın damadı olacak- Kâiid Ahmed el-Kâiid'le beraber kalmışlardı.

Evet, Hâfız İbrahim Hocamız, ömrünü Kur'an'a, talebelerine ve hizmete adanmış bir şahsiyetti. Onun takvası, tevazusu ve feraseti, talebelerinin ve cemaatin hafızasında silinmez izler bıraktı. Mezik hocamızın da dediği gibi Kestanepazarı talebelerini Hocaefendi'ye yaklaştırmak hizmet neslinin de mayalanmasına vesile oldu. Ancak o da her fani gibi dünya yolculuğunu 19 Kasım 1978'de tamamlayarak dâr-ı bekâya gitti. Şayet fırsat bulup ziyaret etmek isteyen olursa mezarı İzmir Karabağlar Paşaköprü Kabristanı 20. adadadır. Allah rahmet eylesin, mekânı Firdevs olsun.

Dipnotlar

- 1 Mehmet Ali Şengül, “Hatıralar Işığında Hayatım”, Süreyya Yay. 2024, s. 78.
- 2 Şengül, a.g.e., s. 42.
- 3 <https://fgulen.com/tr/hayati-tr/asik-i-sadik-fet-hullah-gulen-hocaefendi/kestanepazarindan-insa-eden-hizmet-yolu-1966-1970>

Bir Kelime Mucidi, Dil ve
Anlam Kurucusu Olarak

Fethullah Gülen Hocaefendi

Hocaefendi, kelimelere yüklediği art anlamlarla hizmet ıstılahlarından oluşan yeni bir lügat oluşturmuştur. Bu lüğatin kelimeleri bir bütünün parçaları gibidir. Gizli bağlarla hep birbirlerine bağlanır; çağrışımlar, tasvirler, zihinsel şemalar üzerinden kendi aralarında anlam ağıları oluştururlar.

Hocaefendi, “Efendimiz’in (aleyhissalâtu vesselâm) vilâdetinin en büyük bayram kabul edilmesinin hikmetleri nelerdir?” sorusuna cevap verirken, “Vilâdet” kelimesinin yerine neden “Kutlu Doğum” ifadesini kullandığını şöyle izah ediyor: “Vilâdet kelimesi ülfetin tozu toprağı, sisi dumanı altında muhteva ile alakalı gereken fikrî düşünceyi vermiyor. Daha canlı düşündü-

rebilecek ifadelerin bulunması uygun olur zannediyorum.”¹

Öyle görünüyor ki bir medeniyetin üretip tarih boyunca katman katman anlamlar yüklediği kelimeler, kavramlar, istiâreler, mazmunlar hatta cümleler, fikirler, düşünceler o medeniyetin çöküşü ile doğru orantılı olarak, zaman içerisinde anlamlarını yitirip lafızdan ibaret kalma tehlikesi ile karşılaşılıyorlar.

Hocaefendi, bir medeniyetin, toplumun ve kalblerin dirilişı için gereken fikrî düşüncüyü verecek; ülfetin sisini dumanını, tozunu toprağını dağıtacak yeni kavramların mucididir. Bunu yaparken suret ve hakikat arasındaki ilişkiyi lafız mânâ ilişkisi olarak ele almış, tüm varlığı kudret kelimeleri olarak okumak suretiyle onların diline tercümanlık etmiş, varlık ve hadiselerin ruhuna fısıldadığı anlamlara turfanda kelime elbiseleri giydirmiştir.

Varlığın Dili “İşaret Dili”dir
Bediüzzaman, varlıkların esmaya ayinedarlık cihetiyle birer işaretçi olduklarından hareketle “mânâ-yı ismî”, “mânâ-yı harfî” kavramlarını geliştirir. Üstad’a göre Mânâ-yı harfî, mahlukata ve bütün kâinata Yaratıcı hesabına ve O’nun sanatı ve eseri nazarı ile bakmak, mânâ-yı ismî ise mevcudata kendi hesabına bakmak ve değer biçmektir. O, Âyetü’l Kübrâ risalesindeki marifet yolcusuna müşahedelerinin özeti olarak, feyz-i imanî ve zevk-i tevhidî neşesiyle, “Mücessem lâfz-ı mâni-dardır âlemde her mevcud.”²

dedirtir ve Mesnevî-i Nûriye’de bizi kâinatın satırlarını teemmül etmeye davet eder:

*“Kâinat satırlarını/sayfa-
larını derinden derine teem-
mül et. Bir neticeye varabilme
ümidiyle onlar üzerinde de-
rinleş ha derinleş. Çünkü onlar
mele-i âlâdan sana indirilmiş
Allah’ın mesajlarıdır.”*

Hocaefendi, Üstad’ın bu varlık tasavvurunu benimser. Onun bakışında da varlıklar mânânın madde yüzleri, metafizik âlemin fizik âlemdeki uçlarıdır. Zerrelere kadar tüm varlık göstergelerden ibarettir. Kendi mânâsına değil, sanatkârının mânâsına işaret eder. Recaizade Mahmut Ekrem’in, “Bir kitabullah-ı âzamdır serâser kâinat/ Hangi harfî yoklasan mânâsı hep Allah çıkar.” mısraları onun en çok tekrar ettiği şiirlerdendir.

Art Anlamlar Âlemi

Suret ve hakikat arasındaki ilişki lafız ve mânâ ilişkisi gibidir bu bakış açısına göre. Suretten hakikate yolculuk, lafızdan mânâyâ açılmakla mümkün olabilir ancak. O yüzden bu dili en iyi konuşanlar Allah dostlarıdır. On-

lar melekût’un dilini mülkün kelimeleri ile konuşurlar. Bizim bildiğimiz kelimeleri kullanarak bilmediğimiz âlemlerin kapılarını aralarlar. Bildiğimiz kelimelere bilmediğimiz anlamları yükler, mecaz ve istiârelerle bir “art anlamlar âlemi” oluştururlar. Dahası, hayatımıza yeni yeni kavramlar eklerler. Bunlar, zaten mevcut olup o anlamdan kopuk olduğumuz için kullanmadığımız “gizli hazineler” nev’inden olabileceği gibi bizi peçesi ilk defa açılan bakir duygu ve düşüncelere ulaştıran yeni üretilmiş kavramlar da olabilir. Bu kelimeler, birer musiki nağmesi gibi anlamın gönüllere yerleşmesi ile birlikte yavaş yavaş kalıplaşıp dile yerleşir ve umuma mal olurlar. O kadar ki artık duygu ve düşüncelerimizle kendimizi ifade ederken istemli ya da istemsiz o kelime ve cümle yapılarını kullanır, o kavramları muhatabımızın ne dediğini anlamak için birer şifre, birer anahtar hâline getirir, “hakikat aşkı”nı ruhumuza o mânâlarla içiririz.

Hizmet İstilahı

Sözlükte “iyi, faydalı, uygun ve doğru olmak” anlamında ki salâh kökünden türeyen ve “anlaşmak, uzlaşmak, ittifak etmek” anlamına gelen ıstılâhın Türkçedeki karşılığı terimdir. Terim, bir ilim veya sanat dalı mensuplarınca özel ve özgün anlam yüklenen kelime ve terkiplerdir. Bir kelimenin ıstilah kabul edilebilmesi için onun anlamı üzerinde ilgili bulunduğu ilim ve sanat mensuplarının ittifak etmesi gerekir.³

Hocaefendi, kelimelere yüklediği art anlamlarla hizmet ıstilahlarından oluşan yeni bir lügat oluşturmıştır. Bu lügatın kelimeleri bir bütünün parçaları gibidir. Gizli bağlarla hep birbirlerine bağlanır; çağrışımlar, tasvirler, zihinsel şemalar üzerinden kendi aralarında anlam ağıları oluştururlar.

Göz ardı edilmemelidir ki bir dil kurmaktan daha zor olan onu kitlelere mal edebilmektir. Hocaefendi bir ömrün sınırları içinde bu kelimeleri ruhumuza içirmiş, Allah karşısında ve varlık içindeki konumunu o anlam örgüsünde bulanlar için bu ıstilahı başka türlü mümkün olmayan bir iletişim dili hâline getirmiştir.

Burada sadece “şevk” etrafında örgülenen hizmet ıstilahından örnekler verilecektir:

Küheylan gibi koşmak, üveyik gibi kanatlanmak, peygamberane azim, altın nesil, ışık ev, ışık süvarileri, yaşatma mefkûresi, ruhunun ilhamlarını başka gönüllere boşaltmak, *hel min mezîd* (Daha var mı, artırılmaz mı?) kahramanı, ışık adam,

ay yüzlüler, dırâhşan çehreler, günümüzün kara sevda-lıları, mefkûre muhacirleri, muhabbet fedaileri, hizmet tiryakileri, diriliş erleri, kıvam kahramanları, sonsuzluk yolcusu, mukaddes çile, yeryüzü mirasçıları, ruhunun heykelini ikâme etmek, bahar neşidesi gibi ifadeler şevk etrafında örgülenen kelimelerdir.

Bunun mukabili olarak şevksizliği tanımlayan kelimeler de bir anlam örgüsü oluşturur Hocaefendi’nin dilinde:

İç çürüme, kadavralaşma, heyecan yorgunluğu, yol yorgunluğu, partallaşma, kendini dağınıklığa salmak, kazanma kuşağında kaybetmek, kadere taş atmak, kendini darlığa mahkûm etmek, mesafelere yenik düşmek, içte tıkanıklığa, dışta dağınıklığa düşmek, ruh sefaleti gibi ifadeler manevî beslenme eksikliğinden, kaynaktan uzak düşmüşlükten kaynaklanan irtifa kaybı ve yolun tehlikelerini tanımlayan kelime dizileridir. Öyle zannediyorum ki erbabı çok daha uzun listeler çıkarabilir.

Hizmet Mazmunları

Hocaefendi’nin dile kazandırdığı bu kelimeler çoğu zaman ıstilah olmanın ötesine geçer ve taşıdıkları mecaz anlamlarla âdeta mazmun hâline gelirler. Kullandığı kelimenin içini de doldurur zamanla yazı ve sohbetlerinde. Aynı kelimeyi başka birinden duyunca alınan anlam ile Hocaefendi’deki derin mânâ aynı değildir.

Arapçada “bir şeyin diğer bir şeyin içinde olması” mânâsını taşıyan “zımn” kökünden

gelen mazmun, lügatlarda ifade edilen şekliyle, “Bir şeyden zımneden anlaşılan mânâ, mefhum, meâl”dir. (Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lûgati*).

Hocaefendi’nin dili şiirsel, mazmunları orijinaldir. Mesela güvercin’in zihinlerde klişeleşip özgürlük mazmununa dönüşmesi gibi Hocaefendi “küheylan”ı zihinlerimizde şevk mazmununa dönüştürmüş, fakat bu mazmunu şiirin diliyle sınırlı tutmayıp tüm metinlerine, hatta vaaz kürsüsüne taşımıştır. Hizmet insanı “küheylan gibi çatlayıncaya kadar koşan bir bahadır”dır⁴ ona göre. Kendini düşünmeyen, hep gayeler gayesine koşan bir küheylan-⁵dır. Mâniaları bir bir geçer.⁶ Mahbûb’unu andığında “Hû” sesiyle ürperir ve küheylanlar gibi şahlanır.⁷

Bu küheylanın süvarisi nefsin bir merkûb edinmiş, iman ve salih amelle kalp ve ruhun derece-i hayatına yükselmiş, i’lâ-yı kelimetullah’ı gaye hâline getirmiş, koca bir ifritle savaşıyor, cepheden cepheye koşan bir aksiyon insanıdır. Yani küheylan mazmununa bağlı olarak “süvari” de mazmunlaşır, yolu gözlenen bir neslin tüm vasıflarını zımnî olarak üzerinde taşıyan bir kahramana dönüşür.

İstiâreler

Sözlükte “ödünc istemek, ödünc almak” anlamına gelen istiâreyi belâgat âlimleri, “bir kelime veya terkinin, teşbihe mübalağa ve yorum gücü sağlamak için benzeşme ilgisıyla ve bir karîneye dayalı olarak gerçek anlamı dışında kullanılması” şeklinde tarif etmişlerdir. Câhiz ve Abdül-

kahir el-Cürcânî gibi âlimler benzeşme ilgisi sebebiyle istiâreyi bir teşbih türü olarak kabul ederken (*Esrârü'l-Belâga*, s. 20) Fahreddin er-Râzî, Sekkâkî ve daha sonra gelenler onu bir mecaz türü olarak görmüşlerdir. İstiârenin güzelliği teşbihin hissettirilmemesi ölçüsünde artar. Bu bakımdan Kur'ân-ı Kerîm en güzel istiâre örnekleriyle doludur. Onun icâz ve icâz cihetlerinden biri de engin tasvir ve mânâ yüklü bu istiârî mecazlarıdır.⁸

Hocaefendi istiârelerle dili zenginleştirip güzelleştirirken hayalden hakikate kapılar açar, kelimelerle soyut bir âlemi tasvir eder, mecazlarla duygu ve düşüncenin sınırlarını genişletir. Onun dilinde istiâreler metafizik bir âlemin fizik âlemdeki akisleri gibidir.

Abdesti namaz kostümü, namazı kabul salonuna alınmak, zikri, gaflet bulutlarını dağıtan rüzgâr, secdeyi kulluk kalıbına dökülmek, *teheccüd*ü berzah meşalesi olarak niteler. *Kandil geceleri* Allah'a açılma rıhtımları, *Ramazan* ruhun bahar mevsimi, *tevbe* arınma kurnaları, *berzah* âlemi bekleme salonu, *hesap günü* büyük duruşmadır ona göre. Ve daha yüzlercesi. Kelimeler başka bir âlemin şifreleri gibidir. O âlemin yolcusu olmayanların anlamadığı, anlamayacağı şifreler...

Kuş Dili

Hocaefendi'nin kurduğu bu dil, yürüdüğü peygamber yolunun, adandığı davanın, derin duyuş ve hissedişlerin, dertli sinelerin tercümanıdır. Yani o yolun yolcularının bile

güzergâh boyunca öğrenip konuştukları, yeni açıldıkları anlam dünyasını başka türlü ifadelendiremedikleri, uzaktakileri yakına çağıran, yakınları aşka davet eden bir dil. Yunus Emre'nin ifadesiyle bir kuş dili:

*Benim dilim kuş dilidir,
benim ilim dost ilidir,
Ben bülbülüm, dost gülümdür,
bilin gülüm solmaz benim.*

Yunus'un şiirindeki ben yerine bizi koymak yeterlidir bir hizmet insanının hâline tercüman olmak için. Hocaefendi, gülü solmayan bir bülbüldür ve bizim için bir gönül dili inşa ederek, bizi aşkın metafiziğine açacak yeni bir lügat oluşturmuştur. Bu dil gönül dünyasının paslı kilitlerini çözer, fakat egonun diliyle konuşanlara peçesini açmaz:

*Yûnus bir söz söylemiş,
hiçbir söze benzemez
Münâfıklar elinden
örter mânâ yüzünü.*

Niyâzî-i Mısrî aynı mânâyı şöyle dillendirir:

*Mantıkü't-Tayr'ın lügât-ı mutlakından söyleriz
Herkes anlamaz bizi bizler muamma olmuşuz
Lafz u sûret cism ile anlamak isterler bizi
Biz ne elfazız ne sûret, cümle mânâ olmuşuz.*

Doğru, bu söz hiçbir söze, bu dil hiçbir dile benzemez. Zira bu nebevî bir mızrabın dokunuşu ile dile gelen, aşkla bestelenmiş bir acz dilidir:

*Gelvurmızrabın kalbimisöylet!
Vurruhuma nağmelerini dinlet!
Bu gönlüme geleceğini vaadet!
Vaadet ki, kalmadı dizimde dermân.*

Görünen o ki bu hep böyle olmuş. “Biz Kur'ân'ı müminlere şifa ve rahmet olarak indiririz. Ama o, zalimlerin ise sadece ziyanını artırır.”⁹ âyetini tefsir edercesine menbaı Kur'an hakikatleri olan beyanların mânâ yüzü de hakikate talip olmayan, O'na teveccüh etmeyenlere hep saklı kalmış.

Ehline mahrem nâehle harâm, yâre açık ağyara kapalı bu dile açılmak için “şerha şerha olmuş sîneler” gerekmiş. Hiçbir söze benzemeyen o sözler, hep onları şerh edecek muhataplar beklemiş...

Dipnotlar

1. M. Fethullah Gülen, “Efendimiz'in (sav) doğumu neden insanlığın en büyük bayramıdır?”, Bir Hasbihal, 17 Ağustos 1994. <https://www.youtube.com/watch?v=mBgcqleZS3w>, erişim tarihi: 29 Eylül 2025.
2. Bediüzzaman Said Nursi, *Şualar*, Yedinci Şua (Âyetü'l Kübrâ), İkinci Bâb, İkinci Menzil, s. 205. Süreyya Yay., İstanbul 2016.
3. *İslâm Ansiklopedisi*, “İstilah” maddesi.
4. Gülen, “Zirvedeki Ruhlar”, *Yitirilmiş Cennete Doğru* (Çağ ve Nesil 3).
5. Gülen, “Gaye-i Hayal Olmazsa”, *Prizma 5* (Kendi İklimimiz).
6. Gülen, “Şanlı Süvari”, *Kırık Mızrap*.
7. Gülen, “Bir Uzun Seyahati Noktalarken”, *Kalbin Zümrüt Tepeleri* 4.
8. *İslâm Ansiklopedisi*, “İstiâre” maddesi.
9. İsrâ, 17/82. (Prof. Dr. Suat Yıldırım, *Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, Define Yay., Ocak 2013, İst.)

Hikmetli Sınırlar ve Dengeler

İdeal insan; Kur'ân'ın “Andolsun, insanı en güzel biçimde yarattık.” (Tîn, 95/4) ilâhî beyanı ışığında, cismaniyeti ve ruhu itibarıyla belirlenmiş sınırlar içinde yaratıldığını bilir, ebedî mutluluğun da bu fânî dünyadaki belirlenen sınırlarda kalma ile mümkün olduğunun şuurundadır.

Sadece birkaç saniyelğine çevrenizdeki canlı cansız her şeyi görebildiğinizi, her sesi duyabildiğinizi, her kokuyu hissedebildiğinizi ve varlıklardaki her ayrıntıyı canlılığıyla algılayabildiğinizi düşünün! Bir fincan kahve içmek istiyorsunuz, tam kahvenizi yudumlayacakken; kahve

fincanının üzerindeki mikro-organizmaları fark ediyorsunuz, yerde yürüyen bir karıncanın ayak sesleri sizi rahatsız ediyor. Evden çıkıp kafanızı dağıtmak için gittiğiniz ve her zaman rahatladığınız kumsalla doğru yürüyorsunuz. Fakat o da ne? Denizdeki balıkların birbirleri ile haberleşmesini duyuyor, hatta yanınızdan ge-

çen köpeğin ağır bir zatürre geçirdiğini hissedebiliyorsunuz ve bu durum sizi ciddi rahatsız ediyor. Kalan enerjiniz ile çantanızdaki elmayı çıkarıyor ve kabuğunu soymaya başlarken içinden çıkan kurtçuğun ağız aletleriyle elmayı sizden önce yiyerek oyduğu çukurun içindeki dışkı parçalarını gözlemliyorsunuz ve

hiç iştahınız kalmıyor. Büyük bir hayal kırıklığı ile elmayı çöpe atıyor, başınızı ellerinizin arasına alıyor ve hayatın daha önce ne kadar güzel olduğunu düşünüyorsunuz...

İçinde yaşadığımız her an vücudumuzu teşkil eden hücre, doku ve organların sayısını bilmediğimiz, çok hassas belirlenmiş sınırlar içinde çalıştırılmalarıyla hayatta kalırız. Bizlerin sağlıklı, mutlu ve etrafımıza faydalı bir birey olmamız metabolizmamızdaki birçok değerlerin belirli sınırlarda kalması ile mümkündür. Fizyoloji biliminin “Homeostazi” adını verdiği bu sınırlar, her an yükselir ve alçalır, aynı zamanda statik değil, dinamikdir. Vücut sıcaklığımız 36,7 derece kabul edilir ama bu sabit değildir, tahterevallili gibi her an iner ve çıkar, kalbimiz dakikada 75 kere atıyor kabul edilir ama her an 70-80 arasında değişir, keza kan değerlerimiz dinamik süreçlerle hep belli değerler arasında tutulmaya çalışılır. Sabit kalması demek ölmüş demektir. Rahman sûresinin başında üç defa “mizan” kelimesinin zikredilmesi, kâinatın her noktasındaki ölçü ve dengenin önemini vurgular! Çok hassas ölçüler ile gerçekleşen, ekolojik, meteorolojik ve fizyolojik hadiseleri hayatın her noktasında görüyor ve bunların biyokimyevî, biyofizikî ve matematik prensipler çerçevesinde ne kadar hassas mekanizmalar olarak işletildiğini görüyoruz.

Varlık âleminin her tabakasından bu konuda örnekler verebiliriz: Her madde, ısı ve yapısına bağlı olarak bir mik-

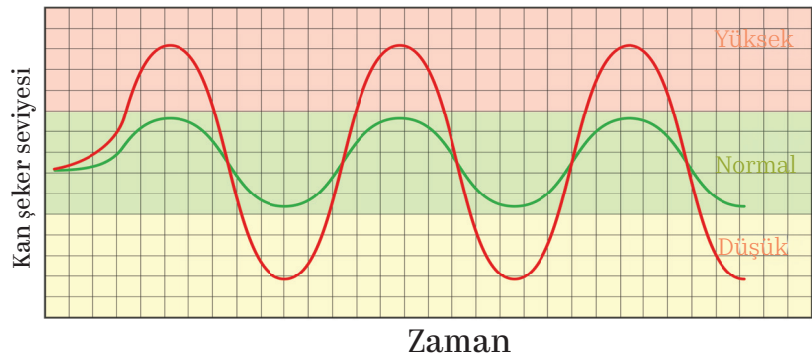
tar elektromanyetik dalga yayar. Elektromanyetik spektrum, radyo dalgalarından gama ışınlarına kadar uzanan bütün elektromanyetik dalga türlerini içine alan geniş bir aralıktır. İnsan gözü ise ancak elektromanyetik spektrumun görünür ışık adı verilen çok küçük bir kısmını algılayabilir. Görünür ışık insan için yaklaşık 380-780 nanometre (nm) dalga boyu aralığındadır.² Yani insan, 380 nm'nin altındaki (morötesi/ultraviyole) ve 780 nm'nin üzerindeki (kızılötesi/infraruj) dalga boylarını göremez ve algılayamaz. Eğer 380 nm'nin altındaki ultraviyoleyi ve 780 nm'nin üzerindeki kızılötesi dalgaları algılayabilseydik, beynimizin görmeyi sağlayan bölgesinin (görsel korteks) çok daha karmaşık olması gerekirdi.³ Çünkü bu durumda, çok daha geniş bir dalga boyu aralığını işleyip yorumlayabilmek için beynin, özellikle de görsel sistemi daha fazla bilgiye ve enerjiye ihtiyaç hissedecekti. Ayrıca, ultraviyole (UV) ışınları yüksek enerjili oldukları için biyolojik dokulara zarar verebilir; eğer bu ışınları doğrudan görebilseydik, gözlerimizi koruyabilmek için özel filtreler veya

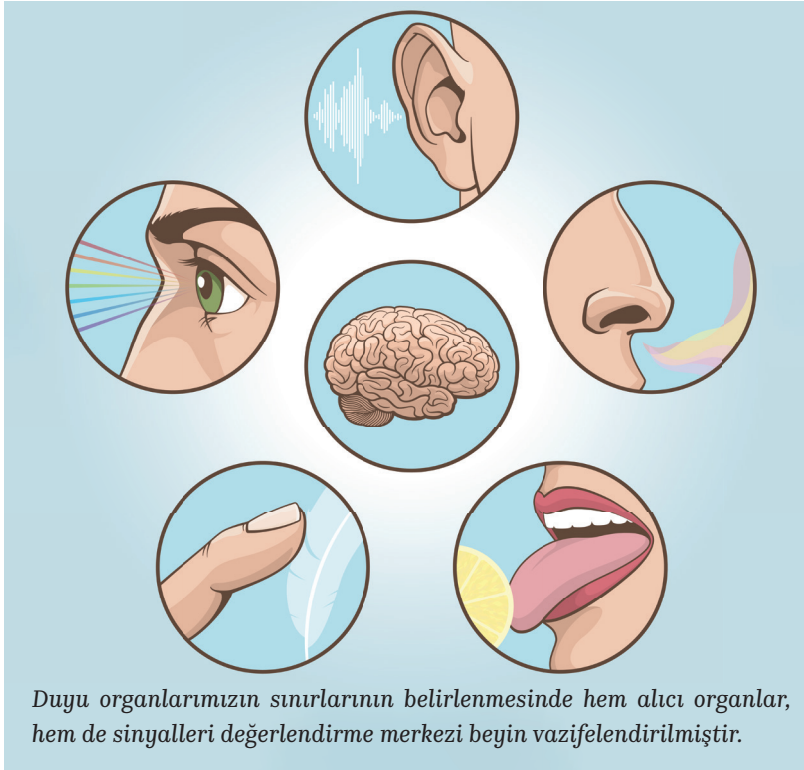
biyolojik adaptasyonlar gerekecekti. Her şeyi göremiyor olmamız ne kadar büyük bir lütufmuş değil mi?

Sesin şiddeti desibel (dB) ile, sesin frekansı ise hertz (Hz) ile ölçülür. Sağlıklı bir insan kulağı yaklaşık 20 Hz – 20.000 Hz arasındaki frekansları, 0 dB (duyma eşiği) ile 120 dB (ağrı eşiği) yüksekliği arasındaki sesleri duyabilir. Bu aralığın dışındaki frekansları duyamaz, çok yüksek dB seviyeleri ise zararlı olabilir.⁴ Yaklaşık 120 dB civarında ise ses artık ağrıyla algılanır; duyulan artık bir ton değil, acıdır. Eğer çok düşük frekanslı sesleri (infrases) duyabilseydik, meselâ zelzeleler veya büyük hayvanların çıkardığı sesler gibi çok derin titreşimleri algılayabilirdik. Aynı şekilde çok yüksek frekanslı sesleri (ultrases) duyabilseydik, yarasalar gibi yön bulma (ekolokasyon) yapabilir, ortamın çok ince detaylarını işitebilirdik. Bu durum diğer uzuvları ve beyin fonksiyonları belli sınırlar için programlanmış bizler için çok büyük bir yük teşkil ederdi.⁵ Ne kadar büyük nimet ki her şeyi duymuyoruz!

Dil, tatlı, ekşi, tuzlu, acı ve umami olarak bilinen beş te-

Kandaki Şeker Dengesi

Duyu organlarımızın sınırlarının belirlenmesinde hem alıcı organlar, hem de sinyalleri değerlendirme merkezi beyin vazifelendirilmiştir.

mel tadı algılar. Umami, genellikle “etli” olarak tanımlanır; et ve MSG (monosodyum glutamat) gibi bileşiklerde bulunur. Sıcak limonata ve şekerle oluşturulan tatlı-ekşi kombinasyonları tat çeşitliliğine katkı sağlar. Tat tomurcukları (*papilla*) dilin yüzeyindeki küçük çıkıntılarda yer alır ve bir yetişkinde yaklaşık 2000–8000 adettir. Yaş ilerledikçe tat tomurcuklarının sayısı belirgin şekilde azalmaya başlar ve yenilenmeleri yavaşlar.⁶ Dilimizin tat alma özelliği kaybedildiğinde tatlar ayırt edilemez hâle gelir veya her şey “metal tadı” gibi garip gelebilir.⁷ Tat alma duyumuzun bu kadar hassas ve dengeli çalışabilmesi, tat tomurcuklarının sayısı ve sağlığıyla doğrudan ilişkilidir. Tat tomurcuğu sayısının azalması (*hipogeusia* veya *ageusia*), tat alma duyusunda

zayıflamaya veya tamamen kaybına sebep olabilir. Bu durum genellikle beslenme eksiklikleri, yaşlanma, bazı hastalıklar veya ilaç kullanımı gibi faktörlerle alakalıdır.⁸

Nadir de olsa, tat tomurcuğu sayısının fazlalığı (*dil papilla hiperplazisi*) dilde aşırı hassasiyet ve rahatsızlık hissinde yol açabilir. Gerçekten paha biçilemez bir ihsan; dilimizle yediğimiz nimetlerin tadını alabiliyor, hatta görmesek bile tattığımızdan ne yediğimizi anlayabiliyoruz!

Burnumuzun koku alma kapasitesi yaklaşık 10.000–100.000 farklı kokuyu ayırt edebilir. Koklama hücreleri (*olfactor receptör*), burun boşluğunun tavanında bulunan koku epitelyumunda yer alır ve bu bölgede 5–10 milyon civarı koku hücresi vardır. Bu hücreler koku molekülleri ile uyarılır ve uyarılar elektrik sinyalleri

olarak sinirlerle beyne iletilir ve beyinde algılanır.⁹ Koku duyusu olmasaydı, yangın veya gaz sızıntısı gibi tehlikeleri fark edemez; bozulmuş yiyecekleri koklayarak anlayamadığımızdan ciddi sağlık riskleriyle karşılaşırıldık.

Peygamber Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) güzel kokuyu teşvik etmesi ve kendisinin de bu kokulardan sürünmesinin hikmetini, kokuların insan ruhu üzerindeki tesirlerini fark ettiğimizde daha iyi anlıyoruz. Nitekim kokuların bu özelliğinden hareketle aromaterapi adıyla yeni tedaviler gündeme girmiş bulunmaktadır. Kokular beyindeki limbik sistemle bağlantılı olduğundan, hafızayı harekete geçirerek hatıraları canlandırabilir, mutluluk, huzur veya stres gibi duyguları tetikleyebilir.

Lavanta, nane, vanilya gibi kokular sakinleştirip rahatlatır; narenciye kokuları ise enerji verir ve ruh hâlini iyileştirir. Kötü kokular rahatsızlık, sinirlilik ve bedbinlik gibi olumsuz duygulara yol açabilir. Kokular sosyal münasebetlere de tesir ederek kişiye özgüven kazandırabilir ve etrafına olumlu intiba bırakabilir. Kısaca, kokular hem şuurlu hem de şuursuz olarak insan ruhunda birçok duygu ve psikolojik davranışı tetikleyerek, ruh hâlimize ve davranışlarımıza tesir eder.¹⁰ Bir gülün kokusu ile mutlu olurken, yanık kokusuna hemen tepki gösterip yangın ihtimaline karşı tedbirimizi alabiliyoruz; hatta görmesek bile birçok nimeti kokusundan tanıyabiliyoruz! Koku alama-

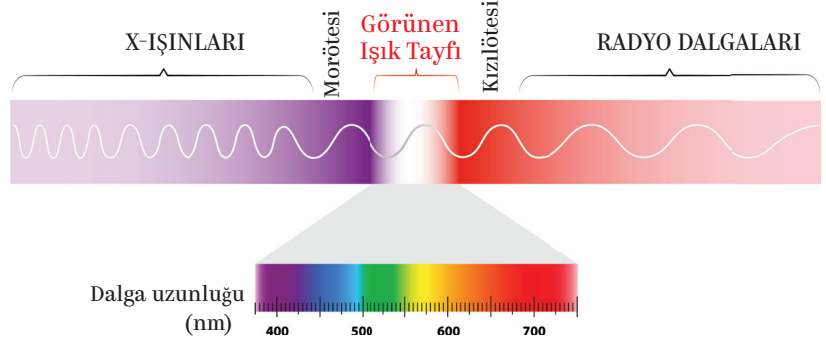
saydık nasıl bir mahrumiyet yaşayacağımızı ve dünyamızın ne kadar sevimsizleşeceğini düşünebiliyor musunuz?

Vücutta, değerleri belli sınırlar içerisinde belirlenmiş diğer çok önemli verilere ve bunların sınırlarına bir bakalım. Bu değerlerin her birinin kendine has ölçü birimleri vardır. Bu değerlerdeki küçük bir sapma bile bazen ciddi neticelere yol açabilir. Bunların bazıları vücut sıcaklığı, kanın pH değeri ve basıncı (tansiyon), kan şekeri (glukoz miktarı), oksijen doygunluğu (SpO_2), kalp atım hızı (nabız), kandaki CO_2 (pCO_2) yoğunluğu gibi hayati değerlerdir.¹¹

Nasıl ki fabrikada üretilmiş bir arabanın gücünü, azami hızını veya yakıtının cinsini onu yapan mühendisi biliyorsa, vücut makinemizin fizyolojik ve metabolik değerleri ve hayatîyetin sürdürülebilmesi için bu değerlerin belli sınırlarda tutulması, bunları belirleyen bir Yaratıcı'ya işaret eder.

Mahlûkatın en şerefli olan insanın sadece maddî vücudu mu çok hassas dengeler içerisinde yaratılmıştır? Tabii ki ruhumuz da bir o kadar hassas dengeler ile yaratılmıştır. İnsan ruhunun yönlendirdiği duyguları, düşünceleri, hisleri ve her türlü eylemleriyle belirli sınırlar içerisinde kaldığı müddetçe dengeli ve mesut bir hayat sürer. Maddî yapıımızdaki hassas dengelerin ve belirlenmiş sınırların, manevî yönümüz için de olacağı gayet beklenen bir durumdur. Bunun şuurunda olup duygularını sınırlamasını bilen ve kontrol altında tutabilen kişi

GÖRÜNEN VE GÖRÜNMEYEN IŞIK

o ölçüde başarılı olur. Dolayısıyla ancak maddî ve manevî yönleriyle dengeli insan etrafına faydalı olur ve bu dengeyi yakalayamamış diğer insanların elinden tutabilir.

Biyolojik duyu organlarımızın sınırları fizikokimyevi ölçü ve birimlerle belirlenir. Mânevî hayatımıza ait ruhumuzun sınırları ise iman, ahlak ve beşerî değerlerle çizilerek düzenlenir. *Beden ve ceset insanının, bütün bir hayat boyu, cismanî arzularına takılıp, nefsanî isteklerini yaşamasına mukabil ruh insanı, irfanla derinleşen, imanla yücelme sırrını keşfeden ve ruhanî zevkleriyle cennetleri gönlünde duyan ve yaşayan başyüce bir insandır.*

İdeal insan; Kur'ân'ın "Andolsun, insanı en güzel biçimde yarattık." (Tîn, 95/4) ilâhî beyanı ışığında, cismaniyeti ve ruhu itibarıyla belirlenmiş sınırlar içinde yaratıldığını bilir, ebedî mutluluğun da bu fânî dünyadaki belirlenen sınırlarda kalma ile mümkün olduğunun şuurundadır. Bu şuur kazanmak için duyularımızın ve metabolizmamızın ölçülerinin ne büyük bir nimet olduğunun farkında olarak mazhar olduğumuz nimetlere şükretmek çok önde gelen ayrı bir nimet değil mi?

Kaynaklar

1. Sevk-i İlâhî - Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Sohbetleri
2. Wyszecki, G., Stiles, W.S. (2000): Color Science: Concepts and Methods, Quantitative Data and Formulae, 2nd Edition. J. Wiley. ISBN: 978-0-471-39918-6
3. Evolution of the vertebrate eye: opsins, photoreceptors, retina and eye cup - PubMed
4. https://e-hausaufgaben.de/Referate/D4056-Referat-Biologie-Gehoer-Mensch-Erkrankungen.php?utm_source=chatgpt.com
5. Lubner, R.J., Kondamuri, N.S., Knoll, R.M., Ward, B.K. et al. (2020): Review of Audiovestibular Symptoms Following Exposure to Acoustic and Electromagnetic Energy Outside Conventional Human Hearing. Frontiers Neurol. Apr 28;11:234.
6. https://nmoer.pressbooks.pub/swallowingdisorders/chapter/taste-receptors/?utm_source=chatgpt.com
7. https://www.verywellhealth.com/taste-buds-anatomy-5093108?utm_source=chatgpt.com
8. Su, N., Ching, V., Grushka, M. (2013): Taste disorders: a review. Review J Can Dent Assoc. 79:d86.
9. Hummel, T., Power Guerra, N., Gunder, N., Hähner, A., Menzel, S. (2023): Olfactory Function and Olfactory Disorders. Laryngorhinootologie, May;102(S 01): s.67-S92.
10. Herz, R. S. (2016): Der Einfluss von Gerüchen auf Emotionen, Gedächtnis und Verhalten.
11. Löffler, G., & Petrides, P. E. (2013): Biochemie und Pathobiochemie. 8. Auflage, Springer Verlag.

“Meleklerin Kanatlarında Yürüyen Adam” Hüseyin Tulpâr Hocamız

Az konuşması, onurlu ve hüzünlü duruşuyla tam bir zarafet timsaliydi. Duruşu, Toroslar kadar vakurdu. Gözleri güzeldi, samimiydi, mânâlıydı, derin bakardı. İslâm'ın vakarını bir sorguç gibi taşırdı üzerinde.

Bir zamanlar atalarımızın at koşturduğu Balkan topraklarında taze bir toprak yığını...
Üzerinde saf ve duruluğun sembolü beyaz güller...

Uç taraftaki küçük bir tahtada; “Hüseyin Tulpâr” yazıyor.

Bu muhteşem insanı ilkin Antalya’da görmüştüm. Üniversiteyi bitirdiğim yıl nasibime “Mavi Rü-yalar Şehri” Antalya düşmüştü.

Antalya her mevsim güzel olsa da onu asıl güzelleştiren içindeki insanlardı. Bir avuç fedakâr insan Rasanet Gençlik Vakfı'nı kurarak Doğu Garajı mevkiinde birkaç daireden müteşekkil bir kompleksi yurt hâline getirmişlerdi.

Ben o yurdun ilk müdürüydüm. Hüseyin Tulpar Hocamız da vakıf başkanımızdı. “*Tulpar*” adını ilk o zaman duymuştum.

Eski Türk mitolojisinde Tulpar'ın, Tanrının yiğit insanlara yardımcı olması için yarattığı kanatlı atlar olduğunu da o zaman öğrenmiştim.

Antalya'nın bu güzel insanları sayesinde Hizmet kısa sürede merkezden muhite yayıldı. Önce ilçelerinde, sonra da bütün bir bölgede öğrenci yurtları arka arkaya geldi.

Antalya hakikaten bir mektep gibiydi.

Bu mektebin öğrencileri de öğretmenleri de değerliydi. Ama bu mektebi değerli kılan muallimlerin başında hiç şüphesiz vakıf başkanımız Tulpar Hoca geliyordu. O, musikiden edebiyata, siyasetten sanata, kültürümüzün

hemen her alanına meraklı, meraklı olduğu kadar da mahir ve mütefekkir bir insandı. Az konuşması, onurlu ve hüzünlü duruşuyla tam bir zarafet timsaliydi.

Duruşu, Toroslar kadar vakurdu. Gözleri güzeldi, samimiydi, mânâlıydı, derin bakardı. Zira o İslâm'ın vakarını bir sorguç gibi taşırdı üzerinde. Sizi çeken bir şeylerin olduğunu hissederdiniz onun ikliminde. Huzur, bu insanın yüzünde her daim misafirdi. O, bu vasıfları bir şahsiyet çizgisi hâline getirmişti.

Yüksek tahsilini Ömer Nasuhi Bilmen, Celâlettin Ökten, Ali Üsküdâri, Nihat Sami Banarlı, Mehmet Abdülkadir Keçeoğlu (Yaman Dede) ve Mahir İz gibi devrin önemli hocalarının bulunduğu İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde yapmış.

O yüce ruhlu insanlardan derin izler taşıyordu üzerinde.

Güzel sanatlara aşinaydı. Hattat Mustafa Halim Özyazıcı'dan hat dersleri, Tanbûri Hâfız Kemal Batanay'dan musıkî dersleri almıştı.

1964'te Enstitüden mezun olunca tayini, Diyarbakır İmam-Hatip okuluna çıkar. Kısa bir süre orada çalıştıktan sonra (memleketi) Antalya İmam-Hatip Okulu'na müdür olur.

Böylece okul asıl aradığı müdürü bulur. Öğrenciler ve öğretmenler bu genç müdürü çok severler. Şayet zamanı geri sarmak mümkün olsaydı, 1970'li yılların yol şartlarında, şehrin dışında bulunan okulun çamurlu yollarında, 1951 model bisiklet üzerinde, paçalarını mandallarla tutturmuş birisini görecekti ve onun okul müdürü Tulpar Hoca olduğuna şahit olacaktınız.

O okulda tek soba müdür odasındadır. Üşüyen, ıslanan öğrencileri müdür odasına alır. Öğrenciler burada hem ısınır hem de ıslak elbiselerini kurutur. Yatılı öğrencileri her gece yatırdıktan, merhameti bir yorgan gibi üzerlerine örttükten sonra evine gider. Her gün, seher vaktinde bir hayalet gibi paltosunun eteklerini savurarak aynı yollardan yine okula gelir ve öğrencileri sabah namazına

kaldırır. Bu durumu bilmeyen öğrenciler, onun okulda yattığını sanır.

Bir keresinde elbise ve ayakkabıya ihtiyacı olan öğrencilerin tespitini ister. Gelen listenin en başında kendi kızı vardır.

İmam-Hatip Okulundan ayrıldıktan sonra üç kardeş bir fabrika kurarak büyük imkânlara kavuşurlar.

Benim Antalya'da bulunduğu yıllarda kardeşleri son model lüks arabalara biniyordu. Evleri denize nazır olup dalgalar evlerinin altında huysuz bir at gibi kişner dururdu. Ancak Hüseyin Hocam, Doğu Garajı'nda mütevazı bir evde oturuyordu.

Kitapların, hat yazılarının olduğu ofisinde fabrikanın muhasebesine bakar, hayır hasenat işleri ile uğraşırdı. Çoğu zaman, fakir fukara kapısından eksik olmazdı.

Kervanların uzaklardan görüp gelmeleri için Hâtemi Tâî'nin çölde yaktığı ateş gibi ocağında cömertlik ateşinin beyaz dumanı her daim göklere yükselir dururdu.

O yıllarda Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenci olan Prof. Dr. Osman Gökalp onunla ilgili şunları anlatıyor: "Bulgaristan'da Müslüman soydaşlarımıza zulümlerin yapıldığı günlerdi. Oradan kaçan soydaşlarımız akın akın Anadolu'ya geliyorlardı. Hep yaptığım gibi bir gün Tulpar hocamın mütevazı dükkânına uğradım. Bir kış günüydü. Perişan vaziyette bir adam Hüseyin hocama şöyle diyordu: Ben gelinimle Bulgaristan'dan geldim. Oğlum ora-

da kaldı, gelememi. Bir camiye gittim, yardıma ihtiyacım var dedim. 'Hüseyin Hoca'ya git.' dediler. Ben de size geldim."

Hüseyin hocam adamın durumuna çok üzüldü ve ona erzak ve para yardımında bulundu. Ama onun asıl anlatılması gereken yönü namazıydı. Namaz kılışına hayran olurdum. Bir keresinde, "Hüseyin Hocam! Siz nasıl namaz kılıyorsunuz?" dedim. "Namaza durduğumda sanki mahşerdeyim, sayfalar uçuşuyor, cehennem gürül gürül ya- nıyor, Allah beni hesaba çekiyor. Ben öyle kılıyorum." dedi.

Eski bisikletiyle Antalya'nın sokaklarında kanatsız atlar gibi süzülen bu insana herkes aslında melek gözüyle bakardı. İsteseydi özel şoförü, özel arabası olurdu.

O, himmet ve burs mevsiminde her daim en yüksek miktarı verirdi. Fethullah Gülen Hocaefendi bir sohbetinde bu müstesna şahsiyeti şöyle anlatır:

"Anadolu'da hizmet eden bir ağabeyimiz bu Ramazan Allah için bir milyarın üçte birini, yani 300 küsur milyon vermiş. Ben o ağabeyimizi görmedim ama size önemli bir şey arz

edeceğim. 300 küsur milyon veren bu insan, o kadar yardım yapmasına rağmen altına bir araba almıyor. Eski bir bisikletin üzerinde geziyor. O, imanlı bir neslin yetişmesi için verdiği miktarla on araba, yirmi araba alabilir. Ama o bisikletle gidiyor gideceği yere. Bir gün ayakkabı almak için bir mağazaya giriyor. Bir ayakkabıyı beğeniyor. "Kaç para bu?" diyor. "90 bin lira." "Ben 90 bine ayakkabı alıp giymem." diyor. Sümerbank'a gidiyor. Orada 30 bin liralık bir ayakkabı beğeniyor ve onu alıyor. Aradaki 60 bin lirayı burs olarak öğrencilere veriyor. Mübalağa saymazsanız bir şey diyeyim. Vallahi billahi mübalağa değil, Allah'a yemin ediyorum o ayaklar yere basmaz. Meleğin kanadında yürür o ayaklar. Melekler, yüzünü koyar o ayakların altına. Kendime söz verdim. Bir gün görürsem yüzümü o ayağın altına koyacağım. Allah sizin gibileri başımızdan almasın, diyeceğim. Allah sana cennette yakut ayakkabı versin. Bu talebeleri sizler yetiştirdiniz. Bu müesseseleri sizler kurdunuz. Altın bir neslin yolunu siz açtınız. Sahabenin ardından fedakârlığın yolunu sizler gösterdiniz, diyeceğim."

Bu süreçte de başta Tulpar Hoca ve dönemin vakıf başkanı Hasan Yılmaz olmak üzere Hizmete sinelerini siper ederek kahramanca savundular.

2015'te polisler vakıf binasını bastıklarında şöyle kükretilmişlerdi; "Biz bu vakfı kurarken iki elin parmağını geçmeyecek kadar insan vardık. Yavrularımızı sokaktan kurtarıp yüksek ahlaki değerler içeren bir eğitim siste-

mi için eğittik. Perişan, rastgele bir hayat yaşayan yavrular önce kendilerini kazandı, sonra da aileler...”

Dedim ya Antalya güzel insanlar diyarıdır.

Kimi Toroslara bile diklenen Akdeniz gibi derin ve dalgalı, kimi Toroslar gibi dik ve vakur, kimi diplerine bereket damlayan portakal çiçekleri gibi saf ve duru...

Bu yiğit insanların bazıları bu süreçte ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Tulpar Hoca da onlardan biri. On yıldan beri Kosova’da, Murad Hüdavendigar’ın komşuluğunda yaşıyordu. Halkın gönlünde taht kurmuş insanlar bir şehri terk ediyorsa bu işte bir yanlışlık olmalıydı. Hâlbuki şehirleri canlı kılan, içlerindeki erdemli insanlardır! Birler değil on binler yolunu kesip, “Sen bu şehirden gidemezsin!” demeliydi.

Bir keresinde, kendisiyle ilgili yazdığım bir yazıda Hazreti Ebû Bekir’e benzediğini ifade etmişim. Bana “Kıymetli Harun Hocam!” diye başlayan uzunca mektubunda şöyle diyordu:

“Hakkımda yazdıklarınız ise hayatımın son demlerini yaşamakta olduğumu hissettiğim, günahlarımın dehşetinden mağfiret-i ilahiyeye iltica için çırpındığım şu günlerde hicabımı, hicranımı daha çok hissettirdi. Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) iman ve ittiba hususunda sahâbeler, bilhassa Hazreti Ebû Bekir (radiyallâhu anh) efendimiz, hedeftir, ufuktur. Fakat bilhassa benim için onların çizgisine yaklaşmak, seviyelerine yol bulmak, benzer vasıflara sahip olmak, topraklarına yetişmek muhal üstü muhaldır. Benim için hicaba, sizin

On yıldan beri Kosova’da, Murad Hüdavendigar’ın komşuluğunda yaşıyordu. Halkın gönlünde taht kurmuş insanlar bir şehri terk ediyorsa bu işte bir yanlışlık olmalıydı. Hâlbuki şehirleri canlı kılan, içlerindeki erdemli insanlardır! Birler değil on binler yolunu kesip, “Sen bu şehirden gidemezsin!” demeliydi.

için mesuliyete sebep olur diye korkuyorum. Yazdıklarınızı dua olarak kabul ediyorum. Hâfızam beni yanıltmıyorsa, Hazreti Ömer (radıyallâhu anh), Hazreti Ebû Bekir Efendimizin vefatı üzerine, 'Kendinden sonrakilere yaşanmaz bir hayat bıraktın.' demiştir. (...) Rahmetli Necip Fazıl'ın, evliyâ bir zattan aldığı mânâ ile şu kıtada ifade ettiği, 'uç ayakla seken' varlık olabilmeyi bahtıyarlık addederim:

Sonsuzluk kervanı peşinizde ben,
Üç ayakla seken total köpeğim.
Bastığınız yeri taş taş öpeyim.
Bir kırıntı yeter kereminizden,
Sonsuzluk kervanı peşinizde ben.

Muhterem Hocaefendi'nin nasihatleri ve rehberliği, sizlerin aşk ve heyecanınız, hizmet sunulan kitlenin memnuniyet ve duaları vesile oldu; Cenab-ı Mevlâ'nın inâyet ve lütfu gerçekleşti. Küçüklüğümüz sebebiyle kendi küçük çevremizde başlayan; kısa bir zaman sonra bütün insanlığı kucaklayan iyilikler, hayırlar ve güzellikler külliye Allah'tandır (celle celâluhu). Bu hususta perdede görünen bir gölge kadar bile hissemiz yoktur.

Ben ki nefsimde çok zulmetmiş bir kulum. Şimdiye kadar işlediğim, bundan sonra işleyeceğim, gizlediğim ve açığa vurduğum günahlarımı, irtikâp eylediğim israflarımı benden daha iyi bilen Gaffâr-ı Zünûb, Settâr-ı Uyûb olan Rabb'ime sığınıyorum.

Güzel gönlünüzde hüsnüzan ve niyetinize göre biçtiğiniz son derece güzel bir elbiseyi bana giydirdiniz. Bunun makbul ve müstecab bir dua olmasını niyaz ediyorum. Her vesileyle siz ve bütün ehl-i

imâna dua ediyorum. Sizden de dua ümit ediyor ve Cenab-ı Mevlâ'nın hıfz-ı emânına emanet ediyorum.”

Bu güzel insan, vefatından kısa bir süre önce felç geçirdi. Buna çok üzülmüyordu. Saim Yuva Bey, “Felç olan İmam Busayrî, Peygamberimiz'e yazdığı Kaside-i Bürde sayesinde şifa bulmuş. Hüseyin Hocam Kaside-i Bürde'yi çok sever, çok okurdu. Ama şimdi konuşamıyor. Okuyup gönderseniz dinler, memnun olur, sizin sesinizi tanır.” dedi.

Okudum ve gönderdim. Kızı, “Babama dinlettim Kaside-i Bürde'yi.” dedi ve bazı beyitleri başladı okumaya. O, melek gibi evlatlar babasıydı. Kaside-i Bürde'nin son nağmesi havada asılı kaldı...

Bir gün sonra, o yüce ruh, Yaradan'a doğru kanatlandı.

Gök kubbeyi tutan bir direk daha yıkıldı. Akdeniz sahillerinde, Antalya sokaklarında eski bir bisikletin üzerinde bir sülün gibi süzülen Tulpar'ımız, kanatlı küheylanımız yok artık. Murad Hüdavendigar'ın medfûn bulunduğu topraklarda, yine Antalya'nın güzel insanlarından Hasan ve Fatma Şahin çiftinin komşuluğunda.

Gurbette taze bir toprak yığını...

Orada bir muhacir-i garîb yatıyor.

Üzerinde beyaz güller...

Başucundaki küçük bir tahtada; “Antalya halkından Saraç Halil Usta oğlu Hüseyin Tulpar, 1941 - 2025” yazıyor.

Ne kadar sade değil mi?

Ruhun şâd olsun “meleklerin kanadında yürüyen adam.”

Makamın Firdevs olsun aziz Hocam...

Yalnız Adam

Yalnız adam! Avuçlarında sıkarak zamanları,
Affetti birer birer, kendine kötülük yapanları.
İnsanlığı yüceltmekti hedefi, düşünerek âtideki anları,
Rabbim kabul etsin yaptığı bütün duaları.

Yalnız adam! Zâhirde yalnız, bâtında ruhanîlerle;
Karşılaşsa da her gün devasa dertlerle,
Beşâretli bir “hayat dönemi” yaşadı nesl-i nuranîlerle!
Rabbim mükafatlandırın büyük payelerle.

Yalnız adam! Hasbîlerle yüklendi bu asrı omuzlarına,
Menzil Saadet-i dâreyndi, çıkarken kutlu yolculuklarına,
Kılavuz oldu çağın yorgun, bezgin ve ümitsiz insanlarına!
Rabbim ulaştırın inşallah ihsanlarına.

Yalnız adam! Kiskanılsa da buz dağı gibi nefretlerle,
Onları eriten ulvî cevaplar verdi nice hikmetlerle.
Hâlet-i rûhiyesi bezenmiş iyilik, şefkat ve merhametlerle!
Rabbim beraber eylesin gönülden sevenlerle.

Yalnız adam! Bahtsız yıllarda zulmedilirken
masumlara önce,
Kimse helâk olmasın diye döktü gözyaşlarını hemen
her gece.
Bu hayattan hiçbir kâm almadı bütün ömrünce!
Rabbim kavuştursun hayal ettiği her sevince.

Yalnız adam! Hiç yılmadan maruz kaldığı eza ve
hastalıklarla,
Yeni bir dünya kurmaya talipti, yaşarken ızdıraplarla.
Mutluluğa hasret kalmış analar, babalar ve çocuklarla!
Rabbim haşreylesin büyük günde sıddıklarla.

Yalnız adam! Hiçbir zaman yalnız değildi ıssız gecelerde,
Huzurda havf ve reca ile iki büklümdü yâd ellerde.
Lütfa mazhar olmak için kıyamda, rûkûda ve secdelerde!
Rabbim ağırlasın bütün dostlarıyla Firdevslerde.

C Serhat İlhan
caglayandergisi.com

Kaynaklar:

Verma, P. K., Singh, B., Sharma, P., Tukra, S., Ait-Kaddour, A., & Bhat, Z. F. (2025). Mechanistic advances and therapeutic applications of *Zingiber officinale* Roscoe. *Food Chemistry Advances*, 8, 101060. <https://doi.org/10.1016/j.focha.2025.101060>

Prof. Dr. Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Mealî*, Defîne Yayınları, Ocak 2013, İstanbul. <https://www.kuranmealleri.net/insan-dehr-suresi/suat-yildirim-meali/> (erişim tarihi: 30 Eylül 2025).

Insanlık tarihi boyunca bitkiler, hem beslenmemizin temel kaynağı olmuş hem de hastalıklara karşı şifa vesilesi olarak kullanılmıştır. Bu bitkiler arasında özel bir yeri olan zencefil (*Zingiber officinale*), yüzyıllardır mutfaklarda tat verici olarak kullanılmasının yanı sıra, çeşitli sağlık faydalarıyla da öne çıkmıştır. Rab-bimizin yeryüzüne serpiştirdiği bu değerli bitki, günümüzde bilim insanları tarafından incelenmekte ve üzerine yapılan araştırmalar her geçen gün artarak devam etmektedir.

Bilimsel çalışmalara göre zencefil, özellikle gingerol, shogaol ve zingeron gibi bileşenleri sayesinde güçlü koruyucu özellikler taşımaktadır. Bu maddeler vücudu zararlı serbest radikallerden temizler, bağışıklığı destekler ve iltihaplanmayı azaltır. Yapılan araştırmalar, zencefilin sindirim sisteminde bulantı, hazımsızlık ve şişkinlik gibi

sık karşılaşılan sorunlara iyi geldiğini göstermektedir. Ayrıca soğuk algınlığı, öksürük ve bazı dolaşım problemlerinde de rahatlama sağladığı ifade edilmektedir. Kalp ve damar sağlığını koruma, kan şekerini dengeleme, karaciğer ve böbrekleri destekleme gibi etkileri de dikkate değerdir. Hatta laboratuvar ortamında yapılan çalışmalar, zencefilin bazı kanser hücrelerinin çoğalmasını yavaşlatabileceğini ortaya koymuştur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: *"Onlara karışımında zencefil bulunan kadehler ikram edilir. Bu içecekler, adı Selsebil olan pınardandır."* (İnsân sûresi, 76/17-18). Âyet-i kerîmede, zencefilin cennet ehline ikram edilecek içeceklerin bir katkı unsuru olarak zikredilişi manidar ve dikkat çekicidir.

Zencefil, Allah'ın insanlara sunduğu çok yönlü bir nimet ve şifa vesilesidir. Ondan yararlanırken ölçülü olmak, aşırılıktan kaçınmak ve sağlıkla ilgili konularda mutlaka doktor tavsiyesine başvurmak gerekir. Böylece hem kıymeti bilinmiş hem de bilinçli bir şekilde değerlendirilmiş olur.

Şifalı Kök: Zencefil

Kaynak:

Baroni, A., Moulton, C., Cristina, M., Sansone, L., Belli, M., & Tasciotti, E. (2025). Nano- and Microplastics in the Brain: An Emerging Threat to Neural Health. *Nanomaterials*, 15(17), 1361. <https://doi.org/10.3390/nano15171361>

Plastikler, hayatımızın birçok alanında yer almakla beraber hem beden sağlığımızı hem de ekosistemi tehdit etmeye devam ediyor. Küçük parçacıklar hâlinde; soluduğumuz havayla, yediğimiz ve içtiğimiz şeylerle ya da cildimizle temas ederek vücudumuza girebiliyor. Peki, nano ve mikroplastikler yalnızca kansere mi sebep oluyor? Yoksa kanserin yanı sıra başka hastalıkların da habercisi olabilir mi?

Son yıllarda yapılan araştırmalara göre nano ve mikroplastikler, kan dolaşımı veya burun yoluyla kan-beyin bariyerini (BBB) aşarak ya da bağırsak-beyin eksenini aracılığıyla beyne ulaşabiliyor. Bunun sonucunda sinir hücreleri arasındaki iletişimi bozan zararlı etkiler ortaya çıkıyor. Bu iletişim bozukluğu; dopamin, asetilkolin ve glutamat gibi temel sinir iletilerinde (nörotransmitterlerde) aksamalara yol açarak bilişsel (düşünme ve öğrenme) ile motor (hareket etme) becerilerimizi olumsuz etkileyebiliyor. Örneğin dopamin eksikliği Parkinson hastalığına,

glutamat sistemindeki bozukluklar Huntington hastalığına, asetilkolin eksikliği ise kas hastalıklarının yanı sıra Alzheimer'a yol açabiliyor.

Nöroplastisite ise beyin uyum sağlama gücüdür. Beyin, bu sayede kendini yeniden düzenler, yeni şeyler öğrenir ve eski düşünceler arasında bağ kurar. Ancak ilmî araştırmalar, mikroplastiklerin nöroplastisiteyi de olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu tesir, sinir hücreleri arasındaki yeni bağlantıların kurulmasını zorlaştırmakta ve beyin kendini yenileme gücünü sınırlamaktadır. Böylece bir yaralanma ya da nörodejeneratif hastalık sonrasında beyin onarım ve iyileşme potansiyeli belirgin şekilde azalmaktadır.

Günümüz dünyasında plastikleri hayatımızdan tamamen çıkarmak pek mümkün olmasa da bütün bu tespitler ışığında, onlara maruz kalmayı en aza indirmek doğru bir yol olacaktır. İnsana nasıl ki kendi bedeni emanet edilmişse, çevreyi ve sağlığını tehdit eden unsurlardan uzak durması da onun başlıca sorumluluklarından biridir. ■

Mikroplastik Tehlikenin Farkında mıyız?

İçindekiler

Kasım | November | No: 104 | 2025

2

İSLÂM'IN
GÖLGESİNDE HAYAT

M. Fethullah Gülen

9

GENÇLİK ÇAĞI

Aliye Yediveren

10

SATIN ALMANIN ANA- TOMİSİ VE HEDONİZMİN TUZAKLARI

Ali Cöre

22

TECDİD YAMAÇLARIN- DAN RUHUN SEYRİ: RUHUN UFKUNA YÜRÜMEK

Dr. Ahmet Yılmaz

26

İRŞAD VE MÜRŞİD-2

M. Fethullah Gülen

28

HÂDİMLİĞİN HASSAS TERAZİSİ

Mehmet Karadayı

30

FERASET VE TAKVA SAHİBİ HÂFİZ İBRAHİM KILIÇ HOCAMIZ

Abdullah Aymaz

34

BİR DİL VE ANLAM KU- RUCUSU - FETHULLAH GÜLEN HOCAEFENDİ

Emine Eroğlu

38

HİKMETLİ SINIRLAR VE DENGELER

Salih Ergün

47

YALNIZ ADAM

Baybars Yılmaz

48

SAĞLIK-BİLİM- TEKNOLOJİ

Serhat İlhan - Lena Eren

TİBBİ BİYOLOJİ

ARI ZEHRİNDE ŞİFA

5

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

Nahl sûresinin bal arısı ile ilgili 68-69. âyetlerinin son kısmın-
da "Onların kanınlarından renkleri çeşit çeşit bir şerbet çıkar
ki onda insanlara şifa vardır."

DİNİ İLİMLER

HOCAEFENDİ'NİN TEMKİN ANLAYIŞI

14

Dr. Ali Ünsal

BİYOLOJİ

YARATILIŞIN SESSİZ AHLAKI

18

Zekeriya Çiçek

Kur'an-ı Kerim'de dikkat çekilen, "Yeryüzünde kımıldayan
hiçbir canlı yoktur ki rızık Allah'a ait olmasın." (Hûd, 11/6)
âyetindeki rızık vurgusu yapan...

BİYOGRAFİ

"MELEKLERİN KANATLARIN- DA YÜRÜYEN ADAM"- HÜSE- YİN TULPAR HOCAMIZ

42

Harun Tokak

Az konuşması, onurlu ve hüzünlü duruşuyla tam bir zarafet
timsaliydi. Duruşu, Toroslar kadar vakurdu. Gözleri güzeldi,
samimiydi, mânâlıydı, derin bakardı.

ÇAĞLAYAN

Çağlayan İlim ve Kültür Dergisi,
Paramus Publishing Inc. tarafından
aylık olarak yayımlanmaktadır. Tüm
hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni
olmaksızın kısmen veya tamamen
çoğaltılması yasaktır.

ADRES

Tüm istek ve önerilerinizi 335
Clifton Ave, Clifton NJ. adresine
iletebilirsiniz. +1 (888) 234 2823

EDITOR-IN-CHIEF/YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

EDITORIAL COORDINATOR YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Reşit Haylamaz

EDITOR/EDİTÖR

Ali Kılıç

GRAPHIC DESIGN/GRAFİK TASARIM

Şelale Grafik

ADVISORY BOARD/DANIŞMA HEYETİ

Abdullah Aymaz, Yavuz Ünver, Salih
Gül, Dr. Fatma Gündüz, Sadık Men

DIGITAL AND AUDIO PRODUCTION DİJİTAL VE SES PRODÜKSİYONU

Gürhan Gülcan

AVRUPA

Paramus Europe GmbH
Lise-Meitner Straße 17
40764 Langenfeld / GERMANY
caglayan@caglayandergisi.com
+49 (176) 16818292

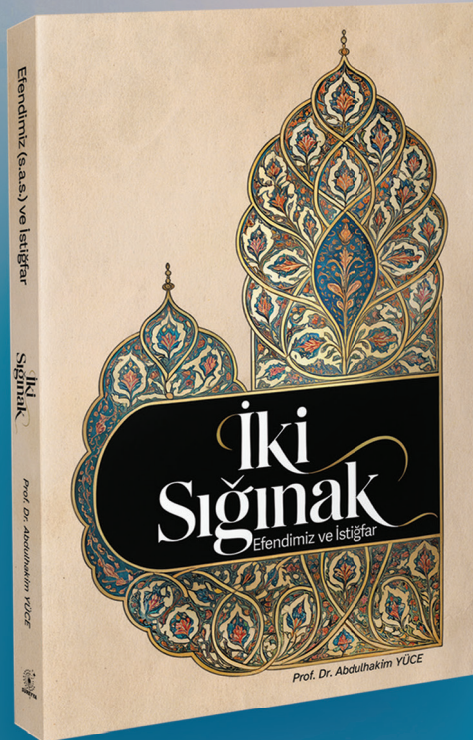
Çağlayan, ABD Ticarî Marka Yasası
uyarınca, dağıtılan diğer ülkelerde
tescilli ticarî markadır.

© 2025 Paramus Publishing Inc. All rights
reserved. Reproduction in whole or in
part without written consent is prohibited.
Caglayan (ISSN 2572-7532) is published
monthly by Paramus Publishing Inc., 335
Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Periodicals
postage paid at Paterson, NJ and
additional mailing offices. POSTMASTER:
Send address changes to 335 Clifton Ave,
Clifton, NJ 07011. Caglayan is a registered
trademark under the US Trademark
Law and in other countries whereever
distributed.

gülen an(ı)lar

Bu kitapta bazen sizi tebessüm ettirecek, bazen düşündürecek; ama her hâlükârda Hocaefendi'nin insani yönünü, gönül zenginliğini ve eğitim anlayışındaki derinliği yansıtan latifeleri bulacaksınız.

iki sığınak

Zorluklara karşı nebevi siper ve rahmete açılan istiğfar kapısı.

ÇAĞLAYAN

Kur'ân'ın gözlerimize, gönüllerimize saçtığı nurlar sayesinde bütün varlığı, aklın zâhirî nazarındaki fotoğraflarından daha farklı, daha muhtevalı, daha anlamlı ve daha zengince görür ve âdeta şu üç buutlu mekânda buutlar üstü yaşıyor gibi kendimizi bir sihirli âlemin temasında sanırız.

ISSN 2572-7532

